

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У А.П. ВОЈВОДИНИ

Година VII

Нови Сад, мај 1958

Број 5

САДРЖАЈ:

<i>др. Л. Рашовић</i>	Питање кућних задруга;
<i>Б. Р. Раванић</i>	Прилог дискусији о улози органа старатељства у односима родитеља и деце;
<i>Р. Конић</i>	Неколико запажених нових института у новом ЗПП;
<i>М. Мишић:</i>	Уредан позив и контумација;
<i>др. Сл. Ђурић</i>	Међународна правна помоћ у ЗПП;
<i>К. Хаџи:</i>	Пленум Савеза адв. комора Југославије;
<i>К. Х.</i>	Иванчевић-Ивчић-Лалић: Закон о управним споровима; Из судске праксе; Службена саопштења.

ГЛАСНИК

А ДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У А. П. ВОЈВОДИНИ

Година VII

Нови Сад, мај 1958

Број 5

ПИТАЊЕ КУЋНИХ ЗАДРУГА

По захтеву за заштиту законитости Председника Савезног Врховног суда Врховни суд АПВ донео је под бр. Гзз-64-57. одлуку по питању брисања задружног својства кућних задруга, која целокупну праксу судова од ослобођења до данас по овом питању из темеља мења и ствара једну ситуацију, по нашем мишљењу, немогућу и непроводиву. Одлука је објављена у Гласнику бр. 4/58.

На територији Хрватске, Славоније и Срема постоје кућне задруге. То је тип колективног власништва, а има својство правног лица. Некретнине кућне задруге уписане су у земљишним књигама на задругу. Задругу претставља према властима и трећим особама кућегосподар, кога бирају већином гласова пунолетни чланови задруге. За поступак по питању кућних задруга надлежне су биле у првом степену општинске управе, а у другом степену реска односно котарска начелства, док је у трећем степену решавала земаљска влада, односно доцније Банска управа у Загребу. Данас то решавају судови.

Питање кућних задруга регулисано је Законом од 1889. г. и доцнијим новелама.

После ослобођења поставило се питање: да ли могу да и даље постоје кућне задруге с обзиром на наш друштвени и економски поредак, па су судови стали на становиште, да постојање задруга не може да се доведе у склад са нашим данашњим постојећим уређењем и економским поретком. С тога су заузели становиште: да се задружно својство задруга брише кадгод се питање задруга појави пред судом. Како да се упише иметак задруге, да ли на све чланове као сувласнике, што би одговарало правном стању, или по споразуму, судови су уважавали споразум странака. Где таквог споразума није било, судови су уписивали све чланове задруге као самовласнике на некретнине задруге у земљишним књигама.

По закону од 1889. год. приступало се брисању задружног својства онда, кад на задружном земљишту остане само једна обитељ или један члан, па они затраже брисање задружног својства. У таквом случају је брисано у земљишним књигама задружно својство задруге, а у земљишним књигама уписиван као самовласник последњи претставник задруге (тј. члан задруге, који је рођен у задрузи). Затим је иза таквог претставника задруге (обитељи) провађан оставински поступак. Жене, које су удајом дошле у задругу имале су у таквим случајевима само право досмртног уживања на задружним некретнинама.

И после другог светског рата судови су у таквим случајевима поступали на исти начин.

Цитирана одлука Врховног суда АПВ изгледа да је стала на погрешно становиште, да су судови примењивали материјалне прописе закона од 1889. г., па на то и упире тежиште своје одлуке. Међутим, то је погрешно. Изгледа, да Врховном суду није била довољно позната пракса нижих судова по овом питању, јер те ствари нису ни долазиле до њега, пошто су окружни судови решавали у другој и последњој инстанцији.

Да видимо сада какве конзеквенције настају из поменуте одлуке. У одлуци се каже: . . . „Због тога није било правилно, да се у ванпарничном поступку одлучује о брисању задружног својства у земљишним књигама. Ако се ради о предлогу за брисање задружног својства ради брисања задружног својства имају се сходно примењивати прописи закона о наслеђивању, и то како прописи по оставинском поступку тако и материјални прописи тога закона. Ради тога у таквом поступку има се утврдити заједнички предак свих заинтересованих лица и даље поступити са задружном имовином као имовином тога заједничког претка, према прописима закона о наслеђивању”.

Узмимо сада како ће то изгледати у пракси. Смртвоница иза таквог заједничког претка буде предата суду са предлогом, да се иза њега проведе оставински поступак. Срески суд као оставински затражује извештај од земљишно-књижног одељења о некретнинама покојника. Пошто покојник у земљишним књигама нема на своме имену некретнине, земљишно-књижно одељење послаће негативан извештај, а оставински суд ће обуставити оставински поступак ради помањкања оставинске имовине.

У цитираној одлуци се каже: да ће суд у оставинском поступку поступити са задружном имовином као са имовином покојника. Али како ће то оставински суд да учини, кад је у земљишним књигама уписана задруга, која је правно лице?

Толико што се тиче формалне стране и немогућности да се у пракси примени цитирана одлука.

Али материјалне конзеквенце и управо неправедне и немогуће ситуације настају у материјалном погледу. Да наведемо само пар примера из моје праксе. Задруга М. кбр. 58. из Босута има 6 чланова. То су отац, син, снаха, синовљева жена, и двоје деце сина. Отац се невенчано сажевио са другом женом, пошто је удовац. Чувши за овакво становиште Врховног суда одмах је затражио брисање задружног својства и упис себе или свога оца као заједничког претка. У оставинском поступку, ако се упише отац, наслеђује све он. У том случају 5 чланова задруге остају без иметка. Одузима им се иметак, на који су имали право.

Други још драстичнији случај. У задрузи има отац, три сина, три снахе и 12 деце од синова. По одлуци Врховног суда уписаће се као самовласник деда, а у оставинском поступку ће целу имовину наследити отац. Према томе 18 чланова задруге бивају лишени имовине, која им је законима загарантована, на коју имају стечена права!

Потпуно је исправно становиште цитирање одлуке Врховног суда: да је постојање задруга као колективног власништва у супротности

са нашим друштвеним уређењем. Али из тога начела не може се извести: да се један члан користи на штету других чланова.

Ако је постојање задруга противно нашем данашњем уређењу, то не значи, да су стечена права чланова задруге противна данашњем нашем уређењу. Напротив: тежња је нашег целокупног правног и друштвеног система: праведност, а овде се тај тако важан принцип вређа.

У цитираној одлуци се каже: да суд не може у ванпарничном поступку решавати о брисању задружног својства, па одмах додаје: да се то има учинити у оставинском поступку. А оставински поступак јесте ванпарнични поступак.

Као што смо горе напоменули, изгледа, да је цела забуна потекла отуда, што Врховни суд АПВ са питањем задруга није имао праксе, јер у другој и последњој инстанцији решавају окружни судови, па је овај предмет искрсно поводом захтева за заштиту законитости, и стало се на становиште: да су нижи судови примењивали закон од 1889. г. и у материјалном погледу. А то је баш оно, што не стоји. Да је цитирана одлука донета под том претпоставком, види се из самог њеног текста.

Овако не би могло остати, пошто се сви чланови задруге, који по наследном праву не могу добити дела, лишавају свога иметка, који су као чланови задруге имали у задрузи.

Постојање задруга као таквих противно је нашем друштвеном и економском уређењу. Са тим се сви слажемо. И зато треба да се задруге бришу и иметак пренесе на чланове задруге као сувласнике. Ово становиште заузели су судови одмах након ослобођења, па је та пракса била потпуно устаљена. Судови су, додуше, држећи се општих правних правила о имовинским односима међу странкама, дозвољавали деобу иметка задруге и по споразуму. Напр. у задрузи су била два брата са породицом. Они су тражили да се иметак подели на два равна дела, па да се на једном упишу чланови домаћинства једног брата као сувласници, а на други део чланови другог брата исто као сувласници. Где таквог споразума није било, судови су брисали задружно својство и уписивали све чланове задруге као сувласнике, на равне делове.

Интересантно је при томе било питање удова, жена, чији су мужеви умрли, а оне су удајом дошле у задругу. По ранијем закону оне су имале право доживотног ужитка на задружним некретнинама. Судови су, с обзиром на фаворизирање жена у нашем Закону о наслеђивању, изједначили удове с осталим члановима задруге. И сасвим правилно. Странке су се редовно овим становиштем судова задовољавале.

Ако су материјално-правни прописи закона од 1889. г. противни нашем данашњем уређењу, то не значи, да се ликвидација задруга не може извршити по прописима тога закона у смислу чл. 4 Закона о неважности ранијих закона, јер ти прописи нису у супротности са тековинама НОП. Ти прописи су правна правила, која су најцелисходнија за ликвидацију задруга, јер других правних правила нема. У противном требало би донети нове законске прописе.

Према овој одлуци судови неће бити у стању да бришу задружно својство ни једне задруге. Цитирана одлука преноси поступак на оставински суд да поступи по Закону о наслеђивању како по материјалним прописима тога закона тако и по формалним, тј. по поступку оста-

винске расправе. Међутим, оставински суд ни по једном законском пропису није овлашћен да брише задружно својство задруге у земљишним књигама. Он ће, као што смо напред напоменули, од земљишно-књижног одељења затражити извештај о некретнинама покојника. Земљишно-књижно одељење даће негативан извештај, и оставински суд ће обуставити оставински поступак због помањкања оставинске имовине. Ако би оставински суд претходно донео решење: да се у земљишним књигама брише претходно задружно својство, ни једно одељење земљишно књижно неће такву одлуку провести, а оставински суд такву одлуку ни по једном законском пропису не може донети.

Из свега напред изложеног следи: да треба да остане пракса судова: да се задружно својство задруга брише у земљ. књигама, а да се задружне некретнине пренесу на чланове задруге као сувласнике, или према споразуму чланова, ако такав постоји. Сваки други поступак неправедан је, противан стеченим правима, а према томе и протузаконит.

Др. Лазар Рашовић

ПРИЛОГ ДИСКУСИЈИ О УЛОЗИ ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У ОДНОСИМА РОДИТЕЉА И ДЕЦЕ

У „Правном животу“ бр. 10/57 (и „Социјалној политици“ бр. 9/57) објављен је чланак Марка Младеновића „Надлежност за спорове између родитеља и трећих лица о чувању и васпитању деце“. Не слажемо се са аутором да је за такве спорове надлежан орган старатељства, те као прилог дискусији о улози старатељства у односима родитеља и деце износимо у том светлу и наш став по том питању.

I.

По чл. 26 ст. 6 Устава ФНРЈ „малолетна лица стоје под нарочитом заштитом државе“. Старатељску функцију као јавну (друштвену) службу у име државе врше органи старатељства (савети за народно здравље и социјално старање народних одбора), а садржина те заштите конкретизовања је у Основном закону о односима родитеља и деце (у даљем тексту ОЗОРД) за малолетну децу која су под родитељским старањем и у Основном закону о старатељству (у даљем тексту ОЗОС) за малолетна лица која нису под родитељским старањем. Проблем који обрађујемо везан је за ОЗОРД и зато ћемо третирати само заштиту у оквиру тога закона.

Основна идеја нашег породичног права је: иницијатива у подизању деце је у рукама родитеља (чл. 1 и чл. 6 ОЗОРД), а држава малолетној деци пружа заштиту „увек када интереси деце то захтевају“ (чл. 5 ОЗОРД). Доследно томе, законодавац у чл. 18 ОЗОРД наређује органу старатељства да је дужан „предузети потребне мере које захтева интерес подизања детета или заштита његових имовинских и других права и интереса“. Према томе, орган старатељства ступа у акцију кад родитељи пропусте да учине нешто што интерес деце

захтева (може то да буде и из објективних разлога, ако су, на пример, оба родитеља болесна или су у тешким материјалним приликама) или кад учине нешто што је у супротности са тим интересом, предузимајући одговарајуће корисне мере да би се обезбедило правилно подизање детета и његова имовинска права. Постављањем старатељства на овој основи (у неким страним правима старатељство је приватно питање које решава сама породица), брига о лицима под старатељством поставља је врло осетљиво и деликатно питање за које су заинтересовани не само државни и друштвени органи већ и цела друштвена заједница. Међутим, погрешно је изводити из тога закључак да је код нас извршена „етатизација” свих малолетних лица (Интересантан је податак из извештаја о раду савета за социјално старање и народно здравље једног НОО у Београду да „постоји тенденција код извесног броја родитеља да се ослободе своје родитељске дужности и чим им дете направи неку већу грешку, одмах би га упутили у дом”, а има и родитеља који су сагласни да се родитељског права лише — „Народни одбор” бр. 2—3/54 стр. 137), напротив, жеља је законодавца да одговорност родитеља за подизање деце јача и зато потенцира и право и дужност родитеља у подизању деце (то је разлог и за инкриминацију злостављања и запуштања детета у чл. 196 и неплаћања алиментације у чл. 197 Кривичног законика), а да је орган старатељства овлашћен и дужан да се у односе родитеља и деце умеша, органичавајући на тај начин родитељско право, само ако интерес деце захтева (то резултира и из чл. 12 ст. 2 ОЗОРД да орган старатељства одлучује кад се родитељи не сложе око вршења родитељског права) и да код сваког објективног невршења дужности енергично у корист деце интервенише без икакве толеранције према родитељима који се неродитељски понашају. Ако пак родитељи савесно и добровољно испуњавају родитељске дужности орган старатељства неће имати прилике да предузима ни опште мере нити да решава правна питања а таквих је родитеља знатно више (др. Војислав Бакић у свом раду „Правни положај ванбрачне деце у ФНРЈ”, издање Савеза удружења правника Југославије, Београд 1957 год. на страни 37 пише: „Деца, дакле уживају потпуну породичну заштиту. Али она није и једина, јер се може догодити да родитељи уопште не испуне своје дужности, или их не испуне како треба. Тада се појављује улога организованог друштва: држава по закону — чл. 5 ОЗОРД — увек пружа заштиту малолетној деци када интереси деце то захтевају”). То опет не значи да орган старатељства не треба будно да прати (напротив обавезан је) да ли се и деца под родитељским старањем одгајају за свесне грађане одане народу и држави и да ли се правилно оспособљавају за активно учешће у друштвеном раду, јер будућност и снага државе и друштва лежи на младим генерацијама а зависи од тога како се те генерације подижу. То је сврха старатељства по чл. 2 ОЗОРД а дете које није под родитељским старањем ставља се у ствари под старатељство (декларација о заштити малолетне деце претвара се у санкцију према несавесним родитељима) и у том случају орган старатељства развија активност, мимо родитеља па и против њих, да би спасао угрожене интересе деце, управо да би те интересе оптимално задовољио.

Прворазредни задатак органа старатељства треба да буде старање о личностима која су под старатељством са приоритетом према малолетницима. Орган старатељства ово остварује предузимањем општих мера на линији старатељства. На решавању правних питања из односа родитеља и деце под родитељским старањем орган старатељства ангажује се много мање, не зато што у тим односима проблема нема, него зато што орган старатељства нема неограничено овлашћење да се у те односе уплиће, шта више делатност органа старатељства у тим односима sukcesивно се губи. Власт ће најраније нестати (тј. мешање државе) у најстаријим друштвеним односима, у породичним односима („Социјална политика у својим најразноврснијим облицима у најширем смислу, истина у доста примитивном облику, појављује се на арени развоја људског друштва у периоду стварања државе. Она се појављује на одређеној етапи развоја људског друштва, али она исто тако мора и да нестане у одређеној, историски неизбежној етапи, у највишој етапи развоја друштва у комунизму” Густав Влахов „Из историје социјалног старања” у „Народној држави” бр. 4—5/51). Наш развојак иде у правцу потпуне подударности личних и колективних интереса а то у породичним односима значи да непостојање супротности у интересима породице и друштва претставља кулминацију тог развоја. Зато на породицу уопште, а у погледу подизања деце посебно, треба гледати са све више поверења, јер на место старе, патријархалне породице ствара се нова, социјалистичка породица уређена на истим принципима на којима је уређено и друштво. Зато су сада и породица и брак као основа породице под заштитом државе (чл. 26 ст. 1 Устава ФНРЈ). У условима пораста друштвеног богатства, у условима пораста социјализма јачаће породица, јачаће родитељска љубав и брига за децу и у одређеном тренутку биће толико способна да би свака друга заштита била и сувишна. Нарочито комунални систем отвара перспективе за бржи просперитет породице, јер изграђена комуна није ништа друго него виши облик породице. Према томе, држава у процесу одумирања постепено ће се повлачити из односа родитеља и деце а родитељи, који су највише и најнепосредније заинтересовани и одговорни за подизање деце, уживаће једног дана апсолутно поверење, а не само доминирајући положај као сада. Зато свако претерано форсирање органа старатељства, у односу на децу која су под родитељским старањем, у нашим условима води неоправданој дерогацији родитељског права а то је социјализму инкомпатибилна тенденција. Помоћ дефицијентним породицама, рехабилитација породица васпитно запуштене деце, као вид социјалне заштите, мора да добије још више места у склопу социјалне активности државе и друштва („Научна сазнања о детету недвосмислено говоре о томе да су разни поремећаји у емоционалном и психичком развоју детета само последица издвајања детета из породице. Према томе, где год не постоји нарочита потреба да се дете трајно издвоји из своје породице, то не треба ни чинити но заштити обавити посредно заштитом саме породице”. (Олга Девичерски и Радомир Стојаковић „Надлежност народних одбора општина у пословима из области социјалне заштите” у „Народном одбору” бр. 8—9/56). Постојаће сигурно још дуго не мали број породица које су неспособне да правилно васпитају своју децу и да им пруже основне

услове за нормалан физички и психички развитак и организован рад са тим породицама користиће рехабилитацији васпитно запуштене деце из тих породица (детету се најефикасније помаже у његовој сопственој породици).

II.

Без обзира што непосредне послове, обимне и разнолике, врше органи старатељства као посебан државни органи чија се активност исцрпљује вршењем само тих послова, уставно начело да држава пружа заштиту малолетним лицима, треба тумачити тако да су и сви остали државни и друштвени органи, када у оквиру своје делатности доносе одлуке од утицаја на положај деце (на пример, суд по чл. 68 Основног закона о браку, у даљем тексту ОЗОБ), дужни да интересе деце стављају увек на прво место. Стога је становиште аутора о чл. 68 ОЗОБ „тада суд добија овлашћење органа старатељства тј. овлашћење да при доношењу одлуке о чувању и васпитању детета води првенствено рачуна о интересима тога детета, а не о интересима родитеља“, за нас неодрживо. Из таквог становишта логично произилази да је искључиво право и дужност органа старатељства да води рачуна о интересима деце, као да пружање заштите малолетним лицима није уставни принцип и закон нашег државног и друштвеног развитка који важи за све и који примењују сви државни и сви друштвени органи, сваки у кругу своје надлежности (друга је ствар, што је НО стожер који повезује све заинтересоване факторе). Државни и друштвени органи када одлучују о деци, показују како у пракси изгледа однос државе према малолетним лицима, али не на основу овлашћења органа старатељства већ по императиву Устава и закона који непосредно, а не преко органа старатељства, наређује свим државним и свим друштвеним органима да, сваки у делокругу свог рада, фаворизују децу (зато у чл. 68 ОЗОБ и нема одредбе да судска одлука мора да одговара интересима деце). На то указује и сам чл. 68 ОЗОБ, јер чим суд, одлучујући о деци, може захтев органа старатељства да одбије, апсурдно је тврдити да је тај орган једини позван да води рачуна о интересима деце. Требало је аутор свој став да објасни до краја, јер са објашњењем које је дао није одговорио на питање: када суд, уместо да аутоматски легализује захтев органа старатељства у судску одлуку, донесе другачију одлуку, коме та одлука одговара ако је захтев органа старатељства одговарао интересима деце? У прилог наше тезе иде и овлашћење суда да дете може да повери и неком трећем лицу или некој установи, а то значи, на истим принципима као што је то решено у ОЗОРД, да је интерес деце наглашен до максимума, јер, ако суд одлучи да деца не остану код родитеља, онда је то учинио само зато што су интереси деце то налагали.

Сматрамо да у чл. 68 ст. 2 ОЗОБ сувишно стоји да суд није везан за споразум родитеља ако не одговара интересима деце, поготову што у том закону нема ни одредбе да судска одлука мора да одговара интересима деце (свакако зато што је то питање из односа родитеља и деце а ти односи су принципијелно регулисани у ОЗОРД као главном законсдавном акту за ту област породичног права и зато што тај за-

кон са ОЗОБ, ОЗОС и Законом о усвојењу претставља једну целину). Суд одлучује о чувању, васпитању и издржавању заједничке деце на основу свог уверења (Чл. 7 Закона о парничном поступку, у даљем тексту ЗПП), с тим што изрицање пресуде због изостанка и пресуде на основу признања (чл. 406 ст. 2 ЗПП) није дозвољено и кад се испуне потребни услови (и ово је било сувишно зато што су прописи родитељског права принудног, когентног карактера а са захтевом који се заснива на тим прописима странке не могу располагати — чл. 3 ст. 3 тач. 1 у вези чл. 320 ст. 2 и чл. 321 ст. 2 ЗПП и то, по нашем мишљењу, не само у оквиру брачног спора, те је са истих разлога требало изоставити у чл. 412 ЗПП да се ово не може применити и у споровима о утврђивању или о оспоравању очинства).

Нисмо до сада поменули и чл. 408 ЗПП зато што та одредба само замењује ст. 1 чл. 68 ОЗОБ (у вези чл. 38 ст. 4 и чл. 52 ОЗОБ, јер се у погледу деце примењује чл. 68 и кад се брак оглашава непостојећим и кад се поништава), а за нас је, бар до сада, од значаја она материјална одредба из ст. 2 чл. 68 ОЗОБ на основу које суд одлучује коме ће дете да повери.

Гледиште аутора о чл. 68 ОЗОБ да „тада суд добија овлашћење органа старатељства“ неодрживо је и са гледишта надлежности, јер ако је за решење једног правног питања надлежан орган старатељства, онда не може да буде надлежан и суд и обратно. Судска јурисдикција одвојена је од административне делатности. Не може управа да присваја надлежност судства ни судство надлежност управе (судови, али на основу изричитих прописа, врше административну делатност у оквиру Закона о управним споровима). Начело законитости, једнакост грађана и правна сигурност (а то су главна обележја нашег правног поретка) траже да се надлежност (стварна и месна) државних и друштвених органа унапред јасно, једноставно и прецизно законима одреди по објективним мерилима и да не зависи од нечије воље да ли ће један предмет решавати овај или онај орган. Пошто се под надлежношћу подразумева овлашћење једног органа, односно његово право и дужност да изврши неку правну радњу, да реши неко правно питање, то значи да конкретну правну заштиту овлашћен је и дужан да пружи само надлежан орган. Зато сваки орган на почетку поступка у једном предмету облигатно прво испитује надлежност, а посебно на апсолутну ненадлежност пазе по службеној дужности у свим фазама поступка. Одлуку о деци и у смислу ст. 1 и у смислу ст. 5 чл. 68 ОЗОБ судови доносе зато што су они искључиво надлежни (ако је ОЗОРД донет после ОЗОБ, ЗПП је донет после ОЗОРД а он стоји на позицији чл. 68 ОЗОБ, с том разликом једино што, после правоснажне одлуке којом је брак поништен, разведен или оглашен непостојећим, нову одлуку у смислу ст. 5 доноси средски а не окружни као бракоразводни суд), а не на основу воље (споразума) странака или органа старатељства. Делегирана надлежност између управе и судства не посотји. Ненадлежност између управе и судства је неуклонива (непророгабилна).

Преношење пророгабилне надлежности, у ограниченем обиму, могуће је и у судству и у управи (на пример: по чл. 16 ст. 3 и чл. 17 ст. 3 и 4 ЗПП споразумом странака одузима се надлежност од надлежног суда и преноси на по закону ненадлежни суд).

III

Интересантно је да др. Срећко Цуља (Грађански парнични поступак ФНРЈ, издање „Школске књиге” Загреб 1957 год. стр. 615) предлаже да се орган старатељства овласти (свакако законом) да може да мења судску одлуку (а не суд — чл. 68 ст. 5 и чл. 69 ОЗОБ у вези чл. 25 ст. 2 тач. 1 и 2 ЗПП) о чувању и васпитању и законском издржавању деце, на основу накнадног споразума родитеља ако споразум одговара и интересима деце. Др. Цуља није обрадио свој предлог у целини, али из околности да ставља акценат на споразум родитеља, закључујемо да би судови и даље мењали те одлуке у колико до споразума између родитеља не би дошло. Међутим, принцип је у праву да управни орган не може да мења судску одлуку, а сем тога законско издржавање у искључивој је надлежности судова (како издржавање брачне и ванбрачне деце тако и издржавање у оквиру и ван брачног спора). Није оправдан ни други предлог да се то пренесе на ванпарнични поступак, јер без обзира на споразум родитеља и органа старатељства суд цени да ли тај споразум одговара интересима деце и може захтев да одбије.

По аутору, суд у име органа старатељства одлучује о деци само зато што је то последица брака, а консеквентно томе одговарало би да орган старатељства сам одлучује после правоснажне одлуке којом је брак поништен разведен или оглашен непостојећим, што би било противно закону — чл. 25 ст. 2 тач. 2 ЗПП (аутор тумачи постојеће прописе а др. Цуља предлаже измену постојећих прописа).

(Наставиће се)

Борислав Р. Раванић

НЕКОЛИКО ЗАПАЖЕНИХ НОВИХ ИНСТИТУТА У НОВОМ ЗАКОНУ О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Као што и сам наслов показује, циљ овоме чланку није приказивање свега оног што је ново у Зак. о парничном поступку, јер би то захтевало много више времена и простора и дубљи студиј. Циљ нам је да прикажемо само неколико таквих новина у поступку и његове институте са којима ће се судска пракса свакодневно сретати. Уједно, да у границама својих могућности, дамо потребна објашњења и запажања у вези са њиховом применом у пракси.

I.

Члан 18 ЗПП предвиђа обуставу парничног поступка у случају кад парнични суд утврди да би поступак требало спровести по пра-

вилима ванпарничног поступка, па каже даље да ће се у таквом случају, по правоснажности решења о обустави парничног поступка, поступак по тој ствари наставити пред надлежним ванпарничним судом и по правилима ванпарничног поступка.

Бивша важећа правна правила бив. Зак. о грађ. пар. поступку нису познавала овакву одредбу, те правило из чл. 18 ЗПП. преставља несумњиво нови правни институт у нашој парничној процедури. Бив. важећа правна правила З. гр. ПП. нису уопште познавала институт и правни термин „обустава“ парничног поступка, па чак ни у случају повлачења тужбе, или одрицања од тужбеног захтева, већ се у таквим случајевима спор окончавао пријемом на знање повлачења тужбе или одрицањем од тужбеног захтева, од стране парничног суда. Интересантно је напоменути да и нови ЗПП горњи случај регулише на истоветан начин и да је једини предвиђени случај и термин „обустава“ парничног поступка предвиђен у чл. 18 ЗПП. Мислим да је излишно објашњавати да је правоснажном обуставом парничног поступка, конкретна парница у томе поступку коначно решена и да се она у томе поступку не може ни настављати, нити новом тужбом покретати, јер се у овоме случају ради о правоснажно изреченој одлуци и стварној ненадлежности парничног суда у смислу чл. 16 ст. 2 ЗПП. Према овоме. у колико би била поднета нова тужба у којој је утужена истоветна правна ствар о којој је изречена одлука о обустави парничног поступка у смислу чл. 18 ЗПП., парнични суд ће у таквом случају решењем прогласити своју стварну ненадлежност на основу цитираног прописа чл. 16 ЗПП, а поднесак тужбе, по правоснажности решења о стварној ненадлежности, уступити надлежном ванпарничном суду, коме је према своме већ донетом решењу о обустави поступка у смислу чл. 18 ЗПП. већ уступио спис у надлежност. Истина ЗПП не предвиђа изрично процедуру суда у оваквом случају, али је ово једини излаз из такве ситуације, који би био у складу са одредбама ЗПП.

Но, једна друга одредба овога законског прописа ставља нас у ситуацију да се њоме још позабавимо. Одмах у почетку овога правила речено је: „до доношења одлуке о главној ствари суд ће решењем обуставити парнични поступак ако утврди да би поступак требало спровести по правилима ванпарничног поступка“..... Из овакве формулације, када би се она посматрала сама за себе и изоловано од даљег текста ове одредбе, произлазило би да се поступак обуставља само привремено, „до доношења одлуке о главној ствари“, тј. да се за време трајања обуставе парничног поступка сачека настављање поступка пред ванпарничним судом, па да се по окончању истог поново настави пред парничним судом ради доношења „одлуке о главној ствари“. Међутим, из даљег текста ове законске одредбе у коме је јасно и надвосмислено речено да се у таквом случају поступак наставља пред „надлежним ванпарничним судом и по правилима ванпарничног поступка“, па у ставу 2. чак предвиђено да већ спроведене радње пред парничним судом (увиђај, саслушавање сведока и др.) остају у важности и за ванпарнични суд, — очигледно произилази једини логични закључак: да коначну одлуку, или „одлуку о главној ствари“, како се закон изражава, у таквим правним стварима има и може једино да донесе надлежни ванпарнични суд, а никако више пар-

нични суд. Исто тако, из овога произилази да се цитирани део одредбе „до доношења одлуке о главној ствари“... у овоме законском пропису, односи на одлуку о главној ствари коју има и може да донесе само надлежни ванпарнични суд. Најзад, остаје нам закључак: да су речи „до доношења одлуке о главној ствари“..... биле потпуно излишне и да само стварају пометњу у правилној примени овога законског прописа.

Као што је напред већ речено, парнични суд после донете правоснажне одлуке о обустави парничног поступка нема шта више да поступа, јер је предмет у томе поступку (парничном) правоснажно решен. Одлуку о главној ствари има донети ванпарнични суд у ванпарничном поступку, те очигледно није било никаквог разлога предвиђати да се поступак код парничног суда обуставља до доношења одлуке о главној ствари, јер парнични суд у таквој ствари никада неће донети такву одлуку. Исто тако је било неправилно и погрешно давати правоснажној одлуци парничног суда о обустави поступка карактер привремене одлуке, док се не донесе одлука о главној ствари у ванпарничном поступку. Та два поступка су потпуно две различите ствари, они теку одвојено, без икакве међусобне зависности, јер и кад ванпарнични суд донесе одлуку о главној ствари у ванпарничном поступку, одлука парничног суда по којој је у тој ствари обустављен парнични поступак остаје и даље на снази, као самостална и стална одлука донета у тој ствари.

Остаје нам у вези са прописом чл. 18 ЗПП, још последње питање: да ли постоји могућност сукоба надлежности између парничног и ванпарничног суда у горе наведеном случају, или је правоснажно решење парничног суда обавезно и за странке и за ванпарнични суд? По нашем мишљењу, узев у обзир правило из чл. 18 ст. 1 алинеа 2 и из чл. 21 ЗПП, смисао прописа чл. 18 је такав, да изузетно од одредаба чл. 21 и 22 ЗПП које регулишу питање сукоба о стварно и месној надлежности између судова и решавању истих, не допушта никакав сукоб надлежности између парничног и ванпарничног суда, без обзира на степен парничног суда, када се ради о случају из овога законског прописа (чл. 18). Ово се јасно види из стилизације ове одредбе, која има императивни карактер, јер као једини услов за уступање предмета и наставак поступка о правилима ванпарничног поступка пред надлежним ванпарничним судом, предвиђа правоснажност решења о обустави парничног поступка због утврђене околности да би поступак требало провести по правилима ванпарничног поступка. Наравно, да је у оваквом случају реч само о стварној надлежности и да одредба чл. 18 не искључује могућност појаве евентуалног сукоба о месној надлежности између ванпарничног суда коме је парнични суд предмет уступио и другог ванпарничног суда, у смислу поменутих одредаба чл. 21 и 22 ЗПП.

II.

Док је по бив. важећем правном правилу грађ. пар. поступка (параграф 42) постојала могућности двојаког сукоба надлежности између два суда и то само између два конкретна суда — суда који

уступа предмет и суда коме је предмет уступљен, па овај други одбија своју надлежност, — у чл. 21 новог ЗПП. предвиђена је могућност самог једног облика сукоба надлежности и могућност изазивања сукоба, не само због појављеног сукоба надлежности између два суда већ и услед чињенице што суд коме је предмет уступљен сматра да је за правну ствар надлежан неки други (уствари трећи) суд.

Познато је да по теорији процесног права могу постојати два облика сукоба надлежности између судова: тзв. позитиван сукоб надлежности, који настаје када се два или више судова отимају о надлежност за расправљање конкретне парнице, и негативан сукоб надлежности, када судови одбијају од себе надлежност за расправљање једне парнице.

Поменуто правно правило бив. грађ. пар. поступка својом општом фармулацијом предвиђа решење оба ова облика сукоба надлежности. Члан 21 ЗПП, напротив, предвиђа могућност само негативног сукоба надлежности и његовог решења, јер изричито каже да такав случај наступа кад суд коме је предмет уступљен као надлежном сматра да је надлежан суд који му је предмет уступио, или који други суд, па ће у таквом случају предмет доставити суду који треба да реши овај очигледни негативан сукоб надлежности.

Сматрамо да је законодавац овако поступио из практичних разлогј. Судској пракси је позната ствар да су позитивни сукоби надлежности између судова веома ретки. Такав би сукоб могао наступити једино у случају ако о једној истој правној ствари буду поднесене код разних судова две или више тужби, који су, и једни и други стварно и месно надлежни за расправљање тога спора, као што би био случај код тзв. „изабране месне надлежности” у бракоразводним споровима, у којима по чл. 72 ОЗБ тужилац има право избора од двеју предвиђених месних надлежности. Међутим, такви се случајеви у пракси и скоро увек решавају на основу одредбе чл. 182 ст. 3 ЗПП. по којој суд, по предлогу или по службеној дужности мора одбацити тужбу која буде поднесена за време док о истом захтеву парница већ тече (литиспедентис).

У чл. 21 предвиђена је, дакле, и могућност да суд коме је предмет уступљен изазове сукоб надлежности и у случају кад нађе да је за поступање у спору надлежан неки други суд а не онај који је предмет уступио. И у томе случају суд коме је предмет уступљен од суда који је прогласио своју ненадлежност, по овој изричитој законској одредби, не доноси решење о својој ненадлежности, нити по правоснажности доставља предмет другом (уствари трећем) суду који сматра надлежним, већ одмах доставља предмет заједничком непосредно вишем суду као надлежном за решавање појављених сукоба надлежности, који о њему доноси своју одлуку по чл. 22 ст. 1 ЗПП. Свакако да је законодавац овом и оваквом одредбом имао интенцију да пружи могућност спречавања одуговлачења парничног поступка који се одбијањем надлежности, доношењем решења о томе, чекањем рока за његову правоснажност ради упућивања надлежном суду, несумњиво доста одуговлачи. Међутим, сматрамо да ово правно правило не спречава и суд коме је предмет уступљен да донесе решење о својој ненадлежности и да предмет по правоснажности истог уступи другом (у-

ствари трећем) надлежном суду, јер такав, иначе по правилу редован поступак, није искључен ни њиме, нити ма којом другом одредбом парничног поступка.

У наведеном циљу бржег парничног поступања, у чл. 21 ст. 2 ЗПП предвиђен је нови институт: у случају кад по жалби на решење првостепеног суда о проглашењу своје месне надлежности, другостепени суд донесе своју одлуку о томе, да је за ту одлуку везан и суд коме је предмет уступљен, под условом да је другостепени суд био надлежан за решавање сукоба надлежности између тих судова. Нема никакве сумње да је одлуком другостепеног суда о месној надлежности везан сваки првостепени суд на његовом подручју означен у одлуци другостепеног суда, те да се на тај начин успело постизање наведеног циља о убрзању парничног поступка.

III.

У чл. 25 ст. 2 тач. 1 ЗПП. као нови правни институт у односу на важећа правна правила бив. грађ. ПП. и на одредбе о надлежности судова по Зак. о уређењу народних судова, предвиђена је искључива надлежност среског суда, дакле без обзира на вредност спора, у споровима о законском издржавању уопште, без обзира да ли се ради о издржавању мал. деце, или брачног друга, или каквог другог лица према коме постоји законска обавеза на издржавање (напр. издржавање родитеља). До ступања на снагу ЗПП. таква искључива надлежност Среског суда била је предвиђена само у односу на издржавање мал. деце (чл. 40 Зак. о уређењу народних судова), док је за спорове о законском издржавању других лица стварна надлежност одређивана према утуженој вредности спора. Цитирани пропис не предвиђа изрично на које се спорове, односно на која се лица он односи. Али, из доцнијег прописа чл. 28 ст. 2 тач. 3 ЗПП. када се овај повезано оцени са горе поменутим законским прописом, произилази: да је Окружни суд искључиво надлежан за решавање спорова о законском издржавању брачног друга и деце само у случају ако се ти захтеви решавају са споровима о утврђивању очинства, или о разводу и поништају брака, док је у чл. 25 ст. 2 тач. 1 ЗПП. предвиђено супротно, да искључива надлежност Среског суда наступа у обратном случају, тј. кад се спорови о издржавању не решавају заједно са споровима о разводу и поништењу брака, утврђивању очинства итд. Из овога јасно произилази да је ступањем на снагу новог ЗПП. Срески суд искључиво надлежан и за спорове о издржавању брачног друга и свих других лица која имају законско право на издржавање, под напред наведеним условима, без обзира на вредност спора. Исто тако је јасно да су предвиђени услови за наступање искључиве надлежности Среског суда у споровима о законском издржавању и то: да се ти спорови не решавају заједно са споровима о постојању брака, поништају или разводу брака и о утврђивању и оспоравању очинства, — односе само на спорове о законском издржавању деце и брачног друга, а не и на остале случајеве спорова о законском издржавању у којим споровима постоји безусловна искључива надлежност Среског суда.

IV.

Чланом 86 ЗПП. предвиђен је нови правни институт у односу на бив. важећа правна правила бив. Закона о грп. поступку да странка може опозвати или изменити изјаву свога пуномоћника на рочишту на коме је та изјава дата (ст. 1), а у ст. 2, да странка може доцније опозвати или изменити изјаву свога пуномоћника о признању неке чињенице на рочишту на коме странка није присуствовала и да ће у томе случају суд ценити обе изјаве (и пуномоћника и странке) у смислу чл. 210 ст. 2 ЗПП.

Пада у очи да је овај законски пропис наизгед у потпуној контрадикцији са претходним прописом чл. 85 ЗПП, који јасно и без икаквог ограничења предвиђа да парничне радње које у поступку предузима пуномоћник у границама пуномоћја, имају исто правно дејство као да их је предузела сама странка. Постоји могућност да ова два, оваква супротна законска прописа један другоме, изазову недоумицу у судској пракси у њиховој примени. Несумњиво је да свака изјава пуномоћника у парници претставља „предузету парничну радњу”, те таква парнична радња пуномоћника по чл. 85 ЗПП. везује странку (властодавца) јер се сматра као да ју је он сам предузео. Но, ако се ово питање мало продуби и доведе у везу са основним начелом ЗПП. о истраживању материјалне истине (чл. 4—8) и даље са прописима чл. 210 и 320 ЗПП, видећемо да стварно нема никакве контрадикције између наведених института у пропису чл. 86 и у пропису чл. 85 ЗПП. У чл. 210 ст. 1 поред проглашеног општег правног принципа да не треба доказивати чињенице које је странка признала пред судом у току парнице, што значи да суд има такве признате чињенице сматрати утврђеним, предвиђена су и два изузетка у којима суд може наредити доказивање и оних чињеница које је странка признала у поступку пред судом: и то 1) ако суд сматра да странка признањем извесних чињеница жели да располаже захтевом којим по чл. 3 ЗПП. не може да располаже, а то су случајеви: а) кад је такво признање и располагање у противности са принудним прописима о управљању и располагању са друштвеном имовином и другим принудним прописима; б) кад је признање у противности са одредбама међународних уговора и в) кад је признање противно јавном моралу. и 2) када је странка прво признала, а после потпуно или делимично порекла или ограничила признање додавањем других чињеница, стим да суд у овоме случају има узети у обзир све околности случаја и по свом слободном уверењу ценити, да ли ће такву чињеницу узети за признату, или оспорену, па ће у случају да је сматра оспореном наредити њено доказивање другим доказним средствима, без обзира што је она од странака била призната.

Из ових законских одредаба јасно произилази несумњива тенденција законодавца за потпуним одржавањем принципа материјалне истине у парничном поступку, давање могућности парничној странци да све до краја, усмене расправе о спору (када се ради о признатим чињеницама) па чак и после довршетка усмене расправе (када се ради о признатом тужбеном захтеву чл. 320 ст. 4 ЗПП.) опозове своја признања и да је парнични суд обавезан у смислу наведених законских

прописа да у сваком таквом случају опозивања признања, цени основаност изнетих разлога за опозивање, јер ако тако не поступи, дошло би до битних повреда наведених одредаба парничног поступка у смислу у чл. 343 ЗПП. које повлаче ништавост судске одлуке о спору

Па, кад видимо да је самој парничној странци дато право опозивања својих личних изјава о признању чињеница и тужбеног захтева (која, наравно увек морају бити предметом брижљиве оцене суда) и кад и пропис чл. 85 ЗПП предвиђа да правно дејство парничних радњи предузетих од пуномоћника странке у поступку, односно изјаве пуномоћника странке у поступку, односно изјаве пуномоћника дате у поступку, везују парничну странку као да су дате од саме странке, онда је и одредба чл. 86 ЗПП. о предвиђеном праву странке да може опозвати или изменити изјаву или признање неке чињенице од стране свог пуномоћника, — потпуно логична и у сагласности са одредбом чл. 85, јер обе одредбе са поменутих прописима чл. 3, 210 и 320 ЗПП. чине једну повезану логичну целину.

По чл. 85 ЗПП. правно дејство парничних радњи које пуномоћник предузима је истоветно као да их је предузела странка (властодавац). Па кад сама странка располаже правом опозивања својих изјава у поступку по чл. 310 и 320 ЗПП. онда је и предвиђено право странке на опозивање изјава свога пуномоћника датих у поступку по чл. 85 ЗПП, само логична последица таквог његовог права на опозивање, јер је и правно дејство парничних радњи које је предузео пуномоћник и правно дејство таквих радњи које је предузела сама странка, истоветно и са оним истим ограничењима која су напред наведена. Из овог следи закључак да између одредаба чл. 85 и 86 ЗПП. нема никакве супротности, већ да се оне само међусобом допуњују

Остаје нам још једно питање које тражи одговор обзиром да чл. 86 ЗПП на њега не даје потпуно јасан одговор, а то је: има ли рока и ако има до кога рока странка може опозвати или изменити изјаву, или признату чињеницу од стране свога пуномоћника на рочишту или у поднеску? Пропис чл. 86 ЗПП. чини у овоме разлику, да ли су изјаве или признање неке чињенице дате од пуномоћника на рочишту коме странка није присуствовала, или на рочишту коме је странка присуствовала, или у поднеску, ма да та разлика није јасно означена. У ст. 1 ове одредбе изрично стоји: „странка може изменити изјаву свог пуномоћника на рочишту на коме је та изјава дата”. Из овакве стилизације не види се јасно да ли се речи „на рочишту на коме је та изјава дата” односе на речи „изјаву пуномоћника” и објашњавају да је она дата на рочишту, или се оне односе на речи „странка може изменити и опозвати” тако да се то опозивање може учинити само на том рочишту”, Обзиром на одредбу ст. 2 овог законског прописа, која недвосмислено предвиђа случајеве датих изјава (признања чињеница) од пуномоћника на рочишту коме странка није присуствовала или у поднеску као и на чињеницу да сам смисао става 1 овога прописа упућује на то да се он односи на случај дате изјаве пуномоћника у присуству странке на рочишту, мислим да је њиме ограничено право странке на опозивање у таквом случају само на време до завршетка рочишта на коме је изјава пуномоћника дата и да странка која је присуствовала давању такве изјаве пуномоћника, није овла-

шћена на опозивање такве изјаве после тога времена. Ово нарочито из разлога, што не видимо зашто би се у овоме истом законском пропису чинила разлика између дате изјаве пуномоћника на рочишту коме странка није присуствовала, и ономе коме је присуствовала.

У другом случају (ст. 2) није предвиђено никакво ограничење у времену за право на опозивање изјаве пуномоћника о признавању чињеницама, те смо мишљења, обзиром и на пропис чл. 208 ЗПП. да странка може такво опозивање учинити све до завршетка усмене расправе, а у случају признања тужбеног захтева и до доношења првостепене пресуде на основу признања (чл. 320 ст. 3 ЗПП).

V.

У одредбама чл. 193—194 ЗПП. предвиђено је право учешћа јавног тужиоца као трећег лица у парници која већ постоји између двеју парничних страна. Овај посве нови правни институт у односу на правила старог г. пп. је логична последица нашег друштвеног и правног уређења и насталих нових правних односа у њему. Његов циљ је јасан: заштита јавноправних (принудних) — прописа о управљању и расподели друштвеног имовином, заштита од лица која избегавају своје материјалне обавезе према заједници и од лица која настоје да онемогуће примену одредаба међународног уговора. У циљу заштите свих јавноправних добара заједнице, предвиђена је и службена дужност самог суда пред којим се парница налази да обавести надлежног јавног тужиоца о постојању таквог случаја и да му одреди рок у коме може ступити као учесник у парници, а да до тога рока застане са расправљањем парнице. Све је ово до сада јасно и потпуно разумљиво.

Овај институт је предвиђен у глави XV. ЗПП која као посебну правну групу третира установу „учешћа трећих лица у парници” и то: споредног умешача у парници, наименовање претходника и позивања у заштиту (обавештење трећег лица о парници). Интересантно је овде напоменути да Закон у ову групу није уврстио и тзв. у процесном праву познату установу „главно мешање у парницу”. Мишљења смо да би овој установи пре било места у глави „учешћа трећих лица у парницу” но у глави „супарничари”, јер је главни умешач несумњиво треће лице које се меша у парницу која већ постоји између два или више лица, без обзира што се тужбом за главно мешање остварује право на спорну ствар у целини или делимично против обеју странака у првобитној парници, те се главни умешач, по нашем мишљењу, не може третирати као „супарничар”, већ као треће лице, које се меша у парницу. Но, ово само узгред напомињемо, јер то није предмет о коме говоримо.

Овде је од интереса за практичаре у суду, у којој се процесној форми јавни тужилац има и може умешати у већ постојећу парницу и какав процесно-правни положај он има у парници? Члан 193, нити који други у ЗПП о томе ништа не каже, већ се у чл. 193 ст. 2 каже само да јавни тужилац пријављује своје учешће поднеском суда пред којим се води поступак. У чл. 194 прецизирана су овлашћења јавног тужиоца као трећег учесника у парници, из којих произилази да он

има сва овлашћења странке у парници, изузев најбитнијег од њих: да предложи доношење друге какве пресуде ван граница тужбеног захтева у тој парници између првобитних учесника. Сва се, дакле, овлашћења, јавног тужиоца, па и овлашћење, да предложи утврђивање чињеница које странке нису навеле, имају кретати у границама постављеног тужбеног захтева у парници. Из овога произилази логичан закључак: да јавни тужилац није овлашћен да предложи например пресуду да ствар о којој се парничари споре, припадне у власништво некој друштвеној или државној установи, или организацији. Он своје овлашћење може употребити у парници само „у границама тужбеног захтева”. У овом Закону није прецизирано шта се мисли под „границама тужбеног захтева”, али сами напред наведени разлози и циљеви који се овом установом желе постићи, потврђују логичан закључак да то може једино да значи: да је јавни интерес у једном конкретном случају — конкретној парници, било да успе тужилачка страна, било тужена страна, односно усвајање или одбијање тужбеног захтева. То је моментални јавни друштвени интерес у заштити поменутих јавноправних добара, за који, по завршетку те парнице, постоји несумњива законска могућност да се даље и конкретно остварује предвиђеним законским средствима. По нашем мишљењу учешће јавног тужиоца у парници не може се подвести ни под један од правних појмова учешћа осталих трећих лица у парници. Он је учесник у специјално предвиђеним случајевима и са специјалним законским овлашћењима и дужностима, те се као такав има и третирати. Сигурно је да јавни тужилац своје учешће у парници мора пријавити поднеском у довољном броју примерака за суд и странке које у парници већ учествују и које по општим принципима о начину сазнавања чињеница у парници, имају право да буду обавештене о учешћу јавног тужиоца као трећег лица у парници.

Родољуб Конић

УРЕДАН ПОЗИВ И КОНТУМАЦИЈА

Неколико претходних напомена. Контумациона пресуда није новина у нашем процесном праву. Ако апстрахујемо период од ослобођења па до доношења Закона о убрзању парничног поступка, садашње одредбе Закона о парничном поступку, у извесном измењеном облику, настављају са афирмирањем контумационе пресуде која је била унета у наше процесно право одредбама ГРПП-а. Данас установа контумационе пресуде има све услове да одигра ону улогу која јој је намењена Законом о парничном поступку.

Као што је познато, док је Закон о парничном поступку био још у стадијуму Нацрта и приликом давања дефинитивне редакције, чињене су значајне примедбе на рачун контумационе пресуде. Било је захтева да се контумациона пресуда уклони из Закона о парничном поступку, затим да јој се да мандатни, приговорни карактер а било је и примедби да се ова пресуда треба доносити само у споровима

мање вредности. Чињене су примедбе да се ова пресуда противи принципу материјалне истине и да као таква одступа од основних начела на којима почива Закон о парничном поступку. И најзад један од главних аргумената против ове пресуде био је и тај да ова пресуда претпоставља једну образованију, писменију средину и једну развијенију правну свест од оне коју имају наши грађани.

Ван сваке је сумње да су све ове примедбе биле предмет озбиљне оцене редактора Закона о парничном поступку, али при дефинитивној редакцији нису биле прихваћене. Свакако да многи због тога нису били задовољни. Можда су зато и имали разлога. Тек, независно од свега тога, развогори о оправданости ове пресуде, бар *de lege lata*, више немају свог смисла. Закон о парничном поступку сматра да ова пресуда није преурањена и да није неадекватна за просечни ниво наше средине. За нас, у овом тренутку, то мора бити довољно да нас увери да је то заиста тако.

Међутим, неслагање са овом пресудом, које је изгубило свој ефективни теоретски значај, јавља се данас, бар како се мени чини, у неким одлукама наших судова у виду неизраженог негирања обе пресуде а које се негирање одвија под легалном формом тумачења закона. Иако немам увид у све контумационе пресуде донете од стране наших судова на територији ФНР Југославије, мислим да нећу погрешити ако кажем да је број потврђених пресуда веома мали. Наравно, овим не мислим да порекнем да је било и велики број случајева када је требало укинути те пресуде јер нису били испуњени услови да се те пресуде донесу. Али, било је и добар део случајева где су те пресуде укидане без икаквих разлога или са таквим разлозима који представљају прави виртуозитет у растезању одредаба Закона о парничном поступку. То се односи нарочито на тач. 4 чл. 321 Закона о парничном поступку која захтева да „основаност тужбеног захтева произилази из чињеница наведених у тужби”.

Када се неке од тих одлука ближе анализирају онда је било више него очигледно да другостепени судови нису имали „смелости” да потврде контумациону пресуду, која им се после жалбе туженика чинила „неправичном”. Нису ретки случајеви да на стручним саветовањима претседници другостепених већа дају изјаве да се они увек труде да пронађу све могуће начине да контумациону пресуду не потврде, изузев када је то више него немогуће. Њима се чини да ако би друкчије поступили да би тиме ризик једне „неправичне” пресуде примили на себе. Странка када добије одлуку суда више не види Закон и његове одредбе, него само суд и захтев да од њега добије правду.

Колико је овакав поступак оправдан то је свакако питање за себе. Али, мени се чини да овакав поступак делује двоструко негативно и да се баш оваквим поступком постиже супротан ефекат од онога што се њима можда желело постићи. Мислим да нећу претерати ако кажем да првостепени судови данас врло нерадо доносе пресуде због изостанка. Тиме и они, као и другостепени судови, у неку руку, напуштају одредбе Закона о парничном поступку. С друге стране тиме се не доприноси формирању правне свести наших грађана како би постепено али сигурно схватили озбиљан значај контумације.

Ако је раније била готово редовна пракса да туженик на прве две расправе не дође да би шиканирао и суд и тужиоца, сада туженик на расправу може и да не дође а зна да ће путем жалбе пресуду укинути и тиме још у већој мери шиканирати тужиоца који због оваквог његовог понашања до свог права долази у осетном закашњењу.

Ако грађане треба васпитати о значају контумације онда их нећемо ничему научити ако они још у почетку схвате да контумација за њих значи (преко жалбе) одлагање исплате, односно извршење обавезе. Једном се мора почети са изграђивањем правне савести код наших грађана о значају контумације и ако је то у овом тренутку наш преваходни императив, онда је боље са тим почети одмах, него то одлагати. Одлагање у овом случају значи стварање погрешне претставе код наших грађана о последицама контумације. А као што је познато, много је једноставније људе нечему тачном научити, него нешто погрешно научено код њих касније исправљати.

I.

1. У пракси појединих наших судова подељено је схватање о томе како тумачити израз „ако је туженик био уредно позван“ из члана 321 ст. 1 тач. 1 Закона о парничном поступку, као првој претпоставци за доношење пресуде због изостанка.

По једном схватању израз „уредно позван“ значи да је туженик позив за расправу са тужбом примио најмање 8 дана пре заказане расправе како је то предвиђено у члану 275 став 1 Закона о парничном поступку. Према томе, ако је туженик, рецимо, примио позив на 7 дана пре заказане расправе, сматра се да позив није уредно примио, јер није имао довољно времена да се за расправу припреми. Према томе, у овом случају суд не би могао по предлогу тужиоца да донесе пресуду због изостанка.

По другом схватању појам „уредно позван“ не значи и не мора значити да је туженику позив уручен и благовремено да би могао да се припреми за расправу. То произилази из саме стилизације тачке 1 става 1 чл. 321 Закона о парничном поступку и главе X истога Закона. Једна је ствар да ли туженик, собзиром на време када је позив примио, може на расправу да приступи, а друго је питање да ли он може, собзиром на ову исту околност, да се за расправу припреми. Туженик који позив за расправу није примио у размаку од најмање 8 дана пре заказане расправе или припремног рочишта може тражити одлагање расправе да би се за парницу припремио, али на саму расправу, у колико није објективно спречен мора да приступи. Према томе, у овом случају испуњени су услови за доношење пресуде због изостанка туженика у колико туженик на расправу није приступио а тужилац је ставио предлог за доношење ове пресуде.

До поделе у схватању дошло је поводом једне одлуке Врховног суда НР Србије Гзз 195/57 од 15 јула 1957 године. Истина, ова одлука се односи на тумачење одредаба Закона о убрзању парничног поступка, али као схватање она се може прихватити или одбацити и приликом тумачења одредаба Закона о парничном поступку, пошто се односи на објашњење израза „уредно позван“. Та одлука гласи::

„Први срески суд у Нишу због изостанка туженика до-
нео је пресуду Г—1357/56 од 28-IX-1956 године којом је
уважењем тужбеног захтева обавезан туженик да тужиоцу
плати 20.000.— динара на име дуга од купопродаје швајс
апарата и да му плати 1.500.— динара на име парничних
трошкова. Ту пресуду потврдио је Окружни суд у Нишу као
другостепени својом пресудом Гж—331/57 од 7-III-1957
године. Оба суда су нашла да су због изостанка туженика
са прве расправе испуњени услови из чл. 12 Закона о убр-
зању парничног поступка за доношење пресуде због изо-
станка по предлогу тужиоца.

Јавни тужилац НР Србије подигао је захтев за заштиту
законитости с предлогом да се обе пресуде укину због по-
вреде Закона и предмет упути првостепеном суду на нову
расправу и одлуку.

Захтев је основан.

У члану 12 став 1 Закона о убрзању парничног по-
ступка поред осталог предвиђено је да се пресуда због изо-
станка туженика по предлогу тужиоца може донети ако је
туженик на расправу уредно позван. По правним правилима
парничног поступка, која су важила у то време предвиђено
је да је странка на расправу уредно позвана ако јој се од
доставе позива па до расправе **остави рок од најмање 8
дана.** (Подвукао ММ) Из списка се види да је туженику
позив за расправу од 28 септембра 1956 године предат на
дан 21 септембра 1956 године, те према томе није му о-
стављен потребан рок за припрему који је у Закону пред-
виђен, због чега се има сматрати да на расправу није уредно
позван.

Са тих разлога захтев за заштиту законитости је у-
својен”.

Ова одлука Врховног суда НР Србије добар је пример потврде
мојих горњих излагања да наши највиши судови нерадо потврђују
пресуду због изостанка и да при том дају разлоге који су или нетачни
или неприхватљиви.

Тако ови разлози Врховног суда НР Србије су најблаже речено
нетачни. По правним правилима ГРПП-а (члан 532) у поступку пред
среским судовима нису били предвиђени рокови за припремање туже-
ника за расправу. У нарочито хитним случајевима расправа се могла
одржати истога дана када је заказана. По члану 326 ГРПП-а били су
предвиђени рокови за поступак пред зборним судовима. Ти су се ро-
кови одређивали, како то Закон каже „ одприлике до петнајест дана”,
али су се могли, ако то захтева хитност поступка скратити на рок од
24 сата (минимални рок). Међутим, рок од 8 дана, као такав, није био
изричито предвиђен.¹⁾

2. Интересантно је напоменути да у вези са тумачењем овог
израза не постоје слагања ни у схватањима изнетим у теорији нашег
процесног права (у уџбеницима) и коментарима који су досада об-
јављивани.

Тако схватање да је рок од 8 дана одређен да се туженик за расправу припреми а не да на расправу приступи заступају коментатори Др. Боривоје Познић, Михаило Вражавић, и Др. Фрања Бачић. Поводом члана 275 Закона о парничном поступку они пишу: „Ако странкама није остао рок од 8 дана, оне могу захтевати да суд одложи припремно рочиште. Странке су дужне да дођу на рочиште (Подвукао .ММ.), и ако им је од дана пријема позива па до одржавања рочишта, остало мање од 8 дана. Ако у таквом случају тужени не би дошао на рочиште, претседник већа могао би донети пресуду због изостанка”.²⁾

По свему судећи ово је схватање и Др. Бранка Базале. Објашњавајући члан 275 закона о парничном поступку Др. Базала пише: „Ако није остављено довољно времена за припремање странка има право тражити одлагање рочишта,„³⁾ Даљи закључак из ових излагања био би да је туженик дужан да на расправу дође да би ставио предлог за одлагање расправе или да то пре саме расправе учини писменим поднеском.

Супротно схватање има професор Цуља. У својој књизи Грађански парнични поступак ФНРЈ он пише: „Туженик није уредно позван на рочиште у поступку пред редовним судовима ако му није остављен рок од најмање 8 дана између доставе и позива и одржавања рочишта ради припремања расправе (члан 275, члан 282)”.⁴⁾

Иако не овако изричито изгледа да ово схватање дели и професор Камхи.⁵⁾

II.

1. Ако упоредимо одребе чл. 498 ст. 1 ГРПП-а са одредбама чл. 321 ст. 1 тач. 1 и ст. 5 Закона о парничном поступку, можда би се могао извести закључак који би ишао у прилог гледишту које сматра да је рок од 8 дана одређен туженику за припремање расправе, а не и да је то рок који туженика извињава да на расправу не дође. Тако чл. 498 ст. 1 тач. 1 ГРПП-а гласи: „Предлог да се због изостанка или пропуштања странке донесе пресуда има се одбити ако нема доказа да је изостала странка била уредно позвана на рочиште. Но судија може по предлогу дошавше странке одгодити доношење пресуде до дана који се одреди, и закључи расправу. Ако из доставнице која у том року стигне, или из поведених извијаја о достави, произлази, да је изостала странка на време примила позив тако да је **могла доћи на рочиште** (подвукао М. М.) донеће се пресуда због изостанка”. Дакле, акценат је на изразу да је туженик позив благовремено примио а та благовременост односи се само на могућност да туженик дође на рочиште. Дакле, ако је туженик објективно магао доћи на рочиште а то није учинио, суд ће донети пресуду због изостанка.

Члан 321 тач. 1 у вези ст. 5 Закона о парничном поступку, међутим, друкчије је стилизован. Појам благовремене доставе се не помиње, а исто тако не говори се ништа ни о томе да ли је туженик, собзиром на време када је позив примио, могао да приступи на рочиште. Редактори Закона о парничном поступку су ово свакако имали у виду и ова шкрта и на први поглед неодређена стилизација само је начин којим се хтело да избегне оптерећење текста оним што је по себи разумљиво. То практично значи да се благовременост доставе

односи на могућност да се туженик за расправу припреми а не на могућност да туженик на расправу дође. Толики рок туженику није потребан да би могао на расправу да приступи. Да је законодавац овако мислио најбоље се види и из чл. 275 ст. 1 Закона о парничном поступку где се каже да се странкама приликом одређивања расправе мора оставити рок од најмање 8 дана, да би се странке припремиле за расправу а не да би странке на расправу могле доћи. За приступање суду странци је некад довољно и један дан, али један или два дана странци некад не могу бити довољни да се за расправу припреми. Када не би било овог рока за припремање расправе, можда би туженик неоправдано сносио трошкове одлагања расправе ако би тражио да се расправа одложи пошто за расправу није припремљен. Овако, остављен рок од најмање 8 дана уклања потребу да се расправа само због тога одлаже или, ако већ и дође до одлагања па захтеву туженика, јер се за расправу ни у овом року није припремио, трошкови одлагања пашће, без поговора, на његов терет.

2. а) Овој аргументацији, међутим, може се приговорити да Закон о парничном поступку не прихвата у свему установу контумационе пресуде из ГРПП-а. Разлика између ових пресуда из ова два Закона није мала. Отуда постојање ове разлике пре нас упућује да одредбе члана 321 Закона о парничном поступку тумачимо према стварној садржини тих одредаба а не упоређењем са ранијим текстом Закона. Тражити прикривену мисао законодавца не у самом Закону, већ у Закону који му је претходио вишеструко је погрешно: нису само у питању правно-политички разлози, већ се ради и о разлици у правно-техничким концепцијама.

Израз „уредно позван“ из тачке 1 члана 321 Закона о парничном поступку уствари значи да је туженику позив и благовремено достављен. Достављање, истина, може бити благовремено али не и уредно обављено, али свако уредно позивање значи да је туженику достава обављена благовремено. Ако је туженик примио позив после заказане расправе, па макар тужбу и позив за расправу лично примио, такво достављање не може се сматрати уредним. То практично значи да се појам благовременог позива не може одвојити од појма „уредно позван“.

Одређивањем рока од најмање 8 дана редактори Закона о парничном поступку нису хтели да створе рокове који би се од стране суда субјективно оцењивали, а наине да ли је туженик могао или није могао на расправу да приступи ако је позив примио на један или два дана пре заказане расправе. Рок од најмање 8 дана делује у овом погледу објективно, пошто је без сваке сумње да туженик у том року може да приступи суду. На тај начин оцењивање благовремености обављене доставе, да би се утврдила једна од компоненти уредног достављања, прелази са субјективног на објективно становиште. А објективизација благовремености обављене доставе боља је за метод рада судова и стварање јединствене праксе.

б) Ако би захтевали од туженика да на расправу приступи иако позив није благовремено примио то би свакако био захтев који се противи природи наше контумације. Пресуда због изостанка доноси се по захтеву тужиоца не због тога што туженик на расправу није приступио већ због тога што туженик није порекао тужбени захтев.

Дакле, тежиште наше контумације није у непоковању захтевима суда да туженик дође на расправу, већ у пасивном ставу туженика према захтевима изнетим у тужби. Оправдано је поставити питање: како може туженик порећи тужбени захтев, било у целини било делимично, ако му није остављено довољно времена да проучи тужбу и да припремљен изложи свој став? Тражити од туженика да без навођења чињеница само порекне тужбени захтев, ако позив није благовремено примио, је захтев од кога нема користи ни противна странка а ни суд који треба ту ствар да пресуди. Истовремено то би био захтев који би био у супротности са нашим стварним приликама у којима неписменост није мала. Од туженика се, при данашњим условима, може тражити да на расправу приступи ако је позив благовремено примио, али се од њега не може тражити да се писмено изјашњава о наводима из тужбе и тужбеном захтеву ако позив није примио благовремено. Исто тако не може се од туженика захтевати, да би избегао контумацију, да тражи писменим путем одлагање расправе, ако позив није благовремено примио а за расправу се није припремио.

Међутим, туженик није у ништа повољнијем положају ни кад од њега захтевамо, да би избегао контумацију, да приступи суду и тражи одлагање расправе. Има села која су удаљена од суда по 40 и 50 километара и захтевати сада од туженика да превали толики пут само зато да би са неколико речи тражио одлагање расправе (а који захтев суд мора да уважи) најблаже речено претствља шикану туженика. Интересе тужиоца свакако треба штитити али не на рачун шикане противне стране. Отуда је ближе интересима обеју странака у парници а ближе и интересима Закона о парничном поступку да се изостанак туженика са расправе, за коју позив није примио благовремено, схвати као његов прећутан захтев да се расправа због његове неприпремљености одложи.

III.

Иако оба ова схватања заслужују нашу посебну пажњу, јер имају своје несумњиве вредности, мислим да је друго схватање, односно схватање које заступа професор Цуља, ближе тачнијем решењу овога проблема. Та аргументација у овом тренутку више одговара нашим потребама и адекватније одржава оне објективне услове у којима се контумација код нас примењује.

Михаило Митић

- 1) Др. С. Цуља. Грађанско процесно право, Београд 1936 година страна 601.
- 2) Др. Б. Познић, М. Вражалић и Др. Фрања Бачић. Закон о парничном поступку са коментаром, Београд 1957 година стр. 245.
- 3) Др. Б. Базала. Коментар Закона о парничном поступку, Београд 1957 година стр. 147.
- 4) Др. С. Цуља, Грађански парнични поступак ФНРЈ, Загреб 1957 година странака 456 и
- 5) Др. С. Камзи. Грађански судски поступак, Сарајево 1957 година страна 340—341.

МЕЂУНАРОДНА ПРАВНА ПОМОЋ У ЗПП

Наш нови Закон о парничном поступку у својој дванаестој глави статуира о правној помоћи. У чл. 186 се говори о правној помоћи између судова у Југославији што није предмет ове расправе. Нас интресује правна помоћ, коју могу затражити страни судови од наших судова и наши судови од страних судова. Ову материју обрађују чл. 169—172 нашег парничног поступка.

Према чл. 169 наши судови ће указивати правну помоћ иностраним судовима у случају предвиђеним међународним уговором, као и кад постоји узајамност у указивању правне помоћи. Међутим, пре него што приступи указивању правне помоћи на молбу страног суда, југословенски суд је дужан, да утврди: да ли постоји узајамност тј. да ли и страна држава указује правну помоћ нашим судовима, дакле, пре свега се има решити питање реципроцитета. Према томе, ако је са страном државом склопљен такав уговор, који регулише међународно указивање правне помоћи, то је довољно за утврђивање постојања узајамности. Дешава се којипут у пракси, да се због поремећених односа са страном државом такав уговор не примењује, дакле, да узајамност де факто не постоји. С друге стране, има случајева када реципроцитет између две државе де јуре не постоји, али се де факто примењује тј. судови једни другима указују правну помоћ. У случају да југословенски суд сумња да постоји узајамност, у том случају треба да се обрати Секретаријату за правосудне послове Савезног извршног већа, као што му налаже чл. 169 ЗПП.

Досад је Југославија потписала међународне уговоре о указивању правне помоћи са Аустријом, Бугарском, Великом Британијом, Италијом, Пољском, Турском, Чехословачком, Белгијом и Мађарском. Осим тога, Србија је потписала и Хашку конвенцију о грађанском судском поступку још 17 јула 1905 г., коју је ратификовала Југославија 6 фебруара 1930 г. Овој конвенцији су приступиле: Белгија, Чехословачка, Данска, ФР Немачка, Финска, Холандија, Израел, Луксбург, Мађарска, Норвешка, Португалија, Румунија, Шведска, Швајцарска, Шпанија и Француска.

Други став чл. 169 ЗПП категорички налаже нашем суду, да мора ускратити правну помоћ иностраном суду ако се тражи извршење радње која је противна јавном поретку Југославије. Као противне јавном поретку треба сматрати све оне радње, које наши закони изричито забрањују. На пример инострани суд је затражио од нашег суда, да преслуша сведока о чињеницама, које престављају повреду дужности чувања тајне. (Чл. 225). Исто тако ако инострани суд затражи од нашег суда радњу која вређа наш суверенитет или безбедност. Хашка конвенција у чл. 11 овако статуира: „Ако држава на чијој би се територији извршење имало обавити нађе, да је оно такве природе, да задире у њен суверенитет или у њену безбедност може одбити.“ У тим случајевима наши судови ће *ex offio* доставити предмет Врховном суду Народне Републике, односно Врховном суду АПВ ради доношења коначне одлуке.

Одредбе чл. 168 ст. 2 и 3 важе и за поступање са молбом иностраног суда. Дакле, ако замољени суд није надлежан да изврши рад-

њу за коју је замољен, уступиће молбу надлежном суду, односно другом државном органу и о томе ће обавестити суд од којег је примио молбу, а ако му надлежни суд односно државни орган није познат, вратиће молбу. У случају да у једном месту постоји више Среских судова, републички Државни секретаријат за правосудну управу одредиће један од тих судова за указивање међународне правне помоћи. По правилу то ће бити исти суд који је по ставу 3 чл. 168 ЗПП одређен за указивање правне помоћи домаћим судовима.

На који начин ће наши судови указати правну помоћ иностранима статуира члан 170 ЗПП, по коме ће указивати ту помоћ на начин предвиђен у домаћем закону. На пример: саслушање сведока обавиће на начин предвиђен према одредбама ЗПП. Наш суд може извршити радњу, која је предмет молбе иностраног суда и на начин који захтева инострани суд, ако такав поступак није противан јавном поретку Југославије. Ако инострани суд захтева да сведок положи религиозну заклетву, такав захтев ће наш суд одбити. Да ли се у конкретном случају ради о таквој радњи цени сам замољени суд, који и доноси одлуку да се радња не може извршити на начин који је тражио инострани суд.

Према чл. 171 ЗПП наши судови ће узимати у поступак молбе за правну помоћ иностраних судова само ако су достављене дипломатским путем, уколико међународним уговором није што друго одређено. По цитираној Хашкој конвенцији замолница за правну помоћ упућује се конзуларним путем, но свака држава може изјавом датом другим државама уговорницама изабрати дипломатски пут општења. Међутим, предвиђена је могућност посебног уговарања непосредног општења (чл. 1 и 9 Хашке конвенције). Југославија има уговоре за непосредан саобраћај између судова са Чехословачком, Пољском и делимично са Италијом. Наш правни саобраћај са Италијом врши се са наше стране преко Државног секретаријата за иностране послове, а са Италијанске преко Министарства правде. Једино између наших судова са ново припојеног подручја и италијанских судова са бившег подручја Апелиционог суда у Трсту врши се непосредан правни саобраћај. Са Чехословачком се и данас врши непосредан саобраћај између судова, што се тиче Пољске и осталих држава са којима имамо уговоре о правној помоћи, општење се врши са наше стране преко Државног секретаријата за иностране послове. У свима овим случајевима где се општење са наше стране врши преко Државног секретаријата за иностране послове, наши судови не достављају замолницу непосредно овом секретаријату већ увек преко свог Државног секретаријата за правосудну управу.

Молбе и прилози морају бити састављени на језику замољене државе или мора бити приложен њихов оверен превод на том језику (чл. 172). Овако и Хашка конвенција прописује. Превод ће бити оверен од стране дипломатског или конзуларног агента државе која моли или њеног заклетог преводиоца. (чл. 10), по нашем закону преко сталног судског тумача.

Замолнице се састављају на језику државе која моли по уговорима са Италијом и са Пољском. Са Италијом у хитним случајевима прилаже се превод на језику замољеног суда. Према уговору са Ау-

стријом (чл. 9) замолнице се састављају на српско-хрватском, словеначком, македонском или немачком језику. Њихово оверавање није потребно већ само службени печат органа од кога потичу. Исто тако је и са Бугарском (чл. 8 и 10). Према уговору са Чехословачком (чл. 3) замолнице се састављају на језику државе која моли, али се мора приложити оверен превод на језику замољене државе. У конвенцији са Мађарском (чл. 3) предвиђено је, да се замолнице, које се упућују у нашу земљу састављају или да им се припоји оверен превод на српскохрватском, француском или немачком, односно мађарском, француском или немачком ако се упућују у Мађарску. Према уговору са Турском (чл. 12) замолницама се мора прикључити оверен превод на језику замољене земље или на француском језику. Према уговору са Белгијом (чл. 4) замолнице се састављају на језику замољене земље или мора бити прикључен оверен превод на том језику. На крају, према уговору са Великом Британијом (чл. 7) замолнице за извођење доказа се састављају или на језику замољене земље или им се мора приложити оверен превод на том језику. Разменом нота између Југославије и Израела уговорено је, да се замолнице састављају на енглеском језику, односно да им се припоји превод на том језику.

Чл. 125 ЗПП одређује како се поступа у вези са достављањем писмена.

др. Славко Ђирић

ПЛЕНУМ САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА ЈУГОСЛАВИЈЕ

У Београду је 16 априла 1958 године одржан други пленум Савеза адвокатских комора Југославије, на коме су све Коморе биле заступљене својим члановима претставницима управних одбора и савета.

Пленуму је претседавао претседник Савеза Првослав Васиљевић.

На пленуму се расправљало о разним питањима. По питању нове Уредбе о награди адвоката и Тарифе настао је нов момент у томе, што је затражено да се приступи редиговању једне основе, која би послужила за доношење одлуке о томе, да се накнада за рад адвоката тарифара водећи рачуна о режији адвоката, док би се награда за рад могла слободно да уговара између адвоката и странке. Проучавању овог питања посвећена је велика пажња, те је одређена Комисија која ће за прве дане месеца маја спремити свој елаборат. На овај начин ово питање улази у једну нову, верујемо и коначну, фазу.

Пленум је прихватио и текст новог Уговора о социјалном осигурању. Овај нови Уговор о соц. осигурању адвоката саображава се новом Закону о пензионом осигурању и Закону о здравственом осигурању. Адвокати ће бити разврстани, према годинама признатог стажа уопште, а не као досада само квалификованог стажа, у групе од IX до IV. тј. од 12.900 дин. до 19.800 динара пензиског основа. Међутим, и даље ће моћи Савез адвокатских комора Југославије да предложи нарочито заслужне адвокате да буду пензионисани и по вишем разреду, све до I. пенз. разреда.

Новина је да се време за материјално обезбеђење код болести снижава са 61 дана на 31 дан, дакле за читавих месец дана, уз плаћање свега $\frac{1}{2}$ % већег доприноса, тако да ће допринос бити од 1 јануара 1958 године $25\frac{1}{2}$ %, место 25%. Ово незнатно повишење доприноса, скраћује рок чекања на материјално обезбеђење, услед чега ће адвокат када се разболи морати да плаћа убудуће допринос свега за 1 месец трајања болести, место за 2 колико је сада плаћао.

Велика је новина у новом Уговору могућност да удове адвоката погинулих у народно-ослободилачкој борби, или страдалих од фашистичког окупатора, могу стећи право на пензију, иако им мужеви нису били адвокати у ФНРЈ, уколико су дана 15 маја 1945, ондосно на дан ступања на снагу Закона о пензионом осигурању стекле право на то. Овим новим утаначењем решен је делимично захтев адвокатуре да се удовама б. адвоката призна право на пензију.

Пленум је размотрио међународне везе Савеза, као и припреме за XVII Конгрес Међународне уније адвоката, те је донео све потребне одлуке.

Усвојена је коначна редакција Правила Савеза адвокатских комора Југославије, и изабране су разне Комисије председништва Савеза.

К. Хаџи

ИВАНЧЕВИЋ-ИВЧИЋ-ЛАЛИЋ: ЗАКОН О УПРАВНИМ СПОРОВИМА (Приказ)

Ових дана изишла је из штампе једна врло корисна и врло потребна књига, у домену наше правне литературе, а то је „Закон о управним споровима с коментаром и судском праксом”.

Коментар је написао др. Велимир Иванчевић, асистент Правног факултета у Загребу, док су судску праксу обрадили др. Миливој Ивчић, судија Врховног суда НР Хрватске и др. Антун Лалић, секретар Врховног суда НР Хрватске.

Коментатор је дао текст самог Закона о управним споровима, а иза сваког члана тога закона свој коментар. Уз коментар је објављена обимна судска пракса, која је створена код примене појединих чланова самог Закона о управним споровима, од стране наших републичких и покрајинског Врховног суда, те Савезног врховног суда.

У својим коментарима, уз сваки члан Закона о управним споровима, коментатор је изложио односни пропис како из теоретског тако и из практичног аспекта, трудећи се да што прегледније и што сажетије изнесе теорију и праксу, а све је још и поткрепљено судским одлукама, које су добро одабране и које доказују обимност и дубину решавања спорних питања од стране наших Врховних судова.

Појава ове књиге употпуњује једну осетну празнину. Ова књига служи, међутим, не само правницима практичарима у првом реду адвокатима, судијама и службеницима управних органа, него може да послужи и као научни уџбеник, нарочито за студенте права и она лица која се спремају за разне стручне, па и адвокатске и судијске испите.

Књигу је врло укусно опремило и издало предузеће „Народне новине“, Загреб, Смичикласова 23, где се књига може и поручити уз цену од 980 динара, увез у платно, односно 900 динара увез у полу-платно, а цена се уплаћује на жиро рачун издавача 40-КБ-4-Ж-1027.

К. Хаџи

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Нема добровољног одустанка (чл. 18. ст. 1 КЗ) када до остварења воље учиниоца није дошло само зато што је било објективно немогуће извршити исту до краја према плану учиниоца. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 1075/57).

Оптужени је пресудом Окр. суда проглашен кривим што је на закључаном коферу покидао браву, у намери да узме 60.000 дин. за које је знао да их у коферу држи Н. Н. али отворивши кофер и нашавши у њему само 500 дин. а не 60.000 дин. дело није извршио, па је ову радњу квалификовао као крив. дело тешке крађе у покушају од чијег извршења је оптужени добровољно одустао из чл. 250 ст. 2. т. 1 КЗ у вези чл. 16 ст. 1 и чл. 18 ст. 1 КЗ, те је оптуженог на основу чл. 18. ст. 1 КЗ ослободио од казне.

Јавни тужилац је уложио жалбу, која је основана, I. ст. пресуда преиначена, радња оптуженог квалификована као крив. дело тешке крађе у неподобном покушају из чл. 250 ст. 2. т. 1 КЗ у вези чл. 17 КЗ, те му је изречена казна затвора у трајању од 3 месеца, а из разлога:

I. ст. суд је на основу правилне оцене изведених доказа утврдио да је оштећени држао свој новац у износу од 60.000 динара у закључаном коферу што је оптужбом било познато, али који новац је оштећени дан-два пре крађе из кофера извадио. Оптужени је насилно отворио кофер са намером да из њега узме наведени новац, али како је нашао само 500 дин. одустао је од извршења дела. I. ст. суд је овако утврђене чињенице, које нису спорне, правно оценио као крив. дело тешке крађе у покушају од чијег извршења је оптужени добровољно одустао (чл. 18 ст. 1 КЗ). Оваква правна оцена утврђених чињеница је погрешна. У конкр. случају нема добровољног одустајања (чл. 18. ст. 1 КЗ) јер је одлука да се започето крив. дело не доврши донета тек после установљења да тражене велике своте у коферу нема,

дакле тек после наступања нове ситуације другачије од оне коју је очекивао оптужени када је започео извршење крив. дела. Одлука, дакле, да се започето дело не изврши уследила је не као резултат добровољног одлучивања оптуженог него под утицајем спољних околности. Нема према томе добровољног одустанка када до остварења воље учиниоца није дошло само зато што је настала таква ситуација да је дело до краја према плану учиниоца објективно немогуће извршити, пошто се објект није налазио на одређеном месту, већ се у овом случају ради о релативно неподобном покушају.

Не може се обуставити поступак само зато што је оштећени без спроведених извиђаја односно истраге поднео оптужницу. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 204/1958).

Оштећени је поднео Окр. јавном тужиоцу кривичну пријаву против два милионера због крив. дела „бесправног лишења слободе, повреде тела и злоупотребе положаја власти“, предложио саслушање сведока и приложио лекарско уверење о телесним повредама.

Окр. јавни тужилац је након прикупљених обавештења одбацио крив. пријаву, па је оштећени, у означеном року, писменим поднеском, — који је он назвао оптужницом — упућеном Окружном суду изјавио да преузима гоњење против оптужених.

Истражни судија је затражио у смислу чл. 251 ЗКП одлуку већа Окружног суда, сматрајући да нема места гоњењу осумњичених, јер налази да у њиховим радњама нема елемената крив. дела: а сем тога „оптужница оштећеног је неправилно поднета пошто у овом предмету нису проведени извиђаји одн. истрага, а по чл. 248 ЗКП оптужница се може поднети само по завршетку извиђаја одн. истраге“. Веће Окружног суда је обуставило кривични поступак на основу чл. 248 ЗКП.

Против овог решења поднео је жалбу оштећени, која је основана, те је решење укинута, а из разлога:

Из списка се види да је оштећени поднео Окр. јавн. тужиоцу крив. пријаву у којој је јасно и одређено изнео поступање и понашање милиционера, које он сматра неправилним и противправним, означио доказна средства којима је поткрепио своје наводе.

Када је, према томе, након одбачаја његове крив. пријаве од стране Окр. јавн. туж., оштећени у датом року од 8 дана поднео писмену „оптужницу“, он се у ствари тиме изјаснио да у смислу чл. 60 ЗКП преузима гоњење, означајући и доказе и предлажући понова да се ови прикупе и изведу. Није од битне и одлучујуће важности како је оштећени назвао тај свој писмени поднесак.

Следствено напред реченом, када је истражни судија затражио одлуку већа Окр. суда — али не само стога што је оштећени поднео оптужницу без прегодних извијаја, него и зато што сматра да у поступку окривљених нема елемената крив. дела — онда веће Окр. суда према чл. 251 ЗКП није могло, јер није овлашћено, да поступа обуставља само зато што је оштећени без спроведених извијаја одн. истраге поднео оптужницу. Наиме, из одредаба чл. 251 и 149 ЗКП јасно произлази да веће Окр. суда може донети решење о обустави извијаја (одн. крив. поступка) само ако нађе да постоји који од разлога из чл. 146 тач. 1—4 ЗКП. У овом случају, међутим, веће Окр. суда се уопште није упуштало у разматрање да ли постоји који од разлога означених у чл. 146. т. 1—4 ЗКП, већ је дошло побијано решење о обустави крив. поступка, позивајући се на одредбу чл. 248 ЗКП, којом такво овлашћење окружном суду није дато.

За постојање умишљаја код крив. дела угрожавања јавног саобраћаја потребно је да је учинилац био свестан да својом радњом угрожава јавни саобраћај као и да то претставља конкретну опасност за животе људи или имовину већег обима и да је те последице хтео или на њих пристао. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 147/1958).

I. ст. суд је прогласио кривим због крив. дела из чл. 273, ст. 3 у вези чл. 271 ст. 3 КЗ и осудио оптуженог на годину дана затвора.

Против ове пресуде поднео је жалбу Јавни тужилац због погрешне квалифи-

кације, а оптужени због висине казне. Обе су жалбе као неосноване одбијене, а из разлога:

I. ст. је суд обзиром на утврђене чињенице правилно нашао, да у конкретном случају у радњи оптуженог постоји тешко дело против опште сигурности извршено из нехата из чл. 273 ст. 3 у вези чл. 271 ст. 3 КЗ. За постојање основног облика крив. дела угрожавања јавног саобраћаја из чл. 271. ст. 1 КЗ потребно је да је учинилац радњама наведеним у овом закон. пропису угрозио јавни саобраћај и да је тиме довео у опасност живот људи или имовину већег обима. При оцени субјективне стране дела треба ценити да ли је учинилац у односу на последицу угрожавања јавног саобраћаја као и последицу проузроковања опасности поступао са умишљајем или из нехатач. За постојање умишљаја потребно је да је учинилац био свестан да својом радњом угрожава јавни саобраћај а исто тако и да то претставља конкретну опасност за живот људи или имовину већег обима и да је те последице хтео или да је на њих пристао. Потребно је дакле утврдити постојање свести о радњи и последици (интелектуална страна умишљаја) и постојање воље, која се изражава или у хтењу последице (директан умишљај) или у пристајању на њено наступање (евентуални умишљај).

За остварење бића крив. дела из чл. 263 КЗ није довољно само уговарање несразмерне имовинске користи већ је потребно да је та радња извршена под нарочитим околностима. (Врх. суд АПВ бр. Кж. 1371/957).

I. ст. пресудом је оптужени проглашен кривим због крив. дела из чл. 263 КЗ, те осуђен на 6 месеци затвора и 30.000 дин. новчане казне.

Оптужени је уложио жалбу, која је основана, те је I. ст. пресуда укинута, а из разлога:

Да би се остварило биће крив. дела из чл. 263 КЗ потребно је не само да учинилац за услугу коју чини неком лицу прими или уговори за себе или другог несразмерну имовинску корист, него је за остварење бића овог крив. дела поред тога битно да се стекне и један од следећих услова: да се то чини искоришћавањем тешког имовинског стања или нужде других лица, или њиховог недовољног искуства или пак лакоумислености. Дакле, за остварење бића крив. дела искоришћавања другог у сврху прибављања несразмерне имо-

винске користи из чл. 263 КЗ није довољно само уговарање несразмерне имовинске користи (такве користи која је очигледно несразмерна чинидби која се даје) већ је потребно и то да је ова радња извршена под нарочитим околностима тј. искоришћавањем одређених стања оштећеног (тешког имовинског стања, нужде, недовољног искуства или лакомислености).

Ако суд одреди саслушање странака има о томе странке и формално да обавести уз упозорење на последице пропуштања. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 1326/1957).

Пресудом Окр. суда брак је разведен кривицом тужене, с тим да је саслушан тужилац као странка.

Тужена је поднела жалбу, која је онована, I. ст. пресуда укинута, а из разлога:

Суд се послужио преслушањем странака као доказним средством. Међутим, по чл. 257 ЗПП у позиву на рочиште на коме ће се изводити доказ саслушањем странака мора се назначити да ће се на рочишту изводити доказ саслушањем странака и да странка која дође на рочиште може бити саслушана у отсуству друге странке. Списима је приложен позив за рочиште које је заказано за 15 окт. 1957 године, у којем није назначено да ће се изводити доказ саслушањем странака. Према томе, на рочишту се није могао извести доказ саслушањем тужиоца као странке, па је тиме настала битна повреда закона.

Продавац јемчи за стварне недостатке продатих покретнина. (Врх. суд АПВ бр. Рев. 9/58).

Тужилац је у тужби навео да је купио од туженог нов кухињски намештај за 54.000 дин. који је био и ново офарбан. Током употребе установило се да је дрво намештаја црвљиво, па је поднео тужбу ради раскида уговора.

Срески суд је тужби места дао. На жалбу је Окружни суд I. ст. пресуду преиначио и тужбу одбио.

Тужени је уложио ревизију, која је одбијена, а из разлога:

Према правилима привредног и имовинског права продавац јемчи за стварне недостатке продатих покретнина. Купац може у року од 6 месеци остварити своје право из овог правног института. У конкр. случају није доказано да је у питању крив. дело, а крив.

поступак није ни био покренут против одговорног лица у служби тужене. Обзиром на изложено, жалбени суд је правилно применио прописе материјалног права када је I. ст. пресуду преиначио и тужбу одбио. Тужилац иначе није успео да докаже да је тужена непштено поступила у конкр. случају, обзиром на чињеницу да је тужбу поднео 2 године после куповине предметног намештаја, а није утврђено када је приметно црве у појединим деловима намештаја, тако да је могуће да су се црви и касније појавили.

Поднашање тужбе за извршење уговора има значај позива од стране тужиоца да туженик изврши уговор. (Врх. суд АПВ Гж. 880/1957).

I. ст. пресудом обавезан је туженик да тужитељу испоручи 3.500 кг. кукуруза у зрну по цени од 2.500 дин. или у противном да врати примљени аванс од 24.500.— динара са 10% камате и да плати трошкове.

Тужени је уложио жалбу, која је онована одбијена, а из разлога:

Туженик у својој жалби истиче да је тужба преурањена пошто је за доспелост његове обавезе услов позив тужиоца као куца да туженик кукуруз испоручи. Пошто се, према томе, обе странке држе уговора, а како поднашање тужбе за извршење уговора има несумњив значај позива од стране тужиоца да туженик испоручи кукуруз, то се има сматрати, да је туженикова обавеза доспела када је тужба поднета суду односно када је туженик исту примио. Како туженик ни после тога није испоручио кукуруз, то се он налази у доцњи и дужан је да изврши уговор или врати аванс.

У погледу коришћења станбених просторија између сувласника не важе начела имовинског права, него прописи уредбе о управљању станбеним зградама. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 870/1957).

I. ст. суд је донео пресуду којом је установио да су тужитељи са туженим сувласници на $\frac{1}{2}$ дела, некретнине, те одредили да тужени предаду тужитељу супосед.

Тужена је уложила жалбу, која је делимично основана, а из разлога:

Није правилно расположење I. ст. пресуде у погледу коришћења некретнина. Наиме, у I. ст. пресуди чини се расположење и о коришћењу 2 собе, кухиње и оставе. Ово су пак станбене

просторије и нузпросторије. Чињеница је да су тужитељи као сувласници ове зграде користили до сада ове станбене просторије. Према прописима чл. 3 и 7 Уредбе о управљању станбеним зградама корисници станова стичу право на стан које им обезбеђује трајно коришћење стана, а корисником стана се сматра и власник зграде који користи стан у својој згради. У чл. 7. исте Уредбе је надаље предвиђено да се право на стан може изгубити само у случајевима који су предвиђени Уредбом, чл. 60 цит. Уредбе. Пошто тужитељи не износе ни један услов предвиђен у цит. Уредби за престанак права туженика на стан у овој згради, то је њихов захтев у односу на станбене просторије и нузпросторије у погледу коришћења истих неоснован. Према томе, у односу на 2 собе, кухињу и оставу које претстављају станбене и нузпросторије нема места утврђењу начина искоришћавања истих у односима између сувласника, јер у погледу ових питања не важе начела имовинског права, него прописи Уредбе о управљању станбеним зградама, па је тужбени захтев у том правцу одбијен.

Лице које није учествовало у оставинском поступку за расправљање заоставштине, а на исту полаже право, може ово своје право да остварује у парници и по правоснажности решења о наслеђивању. (Врх. суд АПВ бр. Гз. 15/1957).

I. и II. ст. пресудама одбијена је тужба. Претседник Савезног врх. суда ставио је захтев за зашт. закон, који је као основан уважен, ниже пресуде укинуте, а из разлога:

Из парничних списа је видљиво: 1. да је оставински поступак иза пок. В. В. окончан пре објављивања и ступања на снагу Закона о наслеђивању, 2. да тужитељица сестра од тетке пок. В. В. није учествовала у оставинском поступку иза пок. В. В.

С обзиром на предње чињенице, тужитељица као лице, које није учествовало у остав. поступку за расправљање заоставштине, а на исту полаже право, може ово своје право остварити у парници и по правоснажности решења о наслеђивању. Ово начело оставинског поступка дошло је до изражаја у пропису чл. 237 Закона о наслеђ. који је пропис већ био на снази за време покретања конкр. тужбе. Ово начело је важило и пре објављивања и ступања на снагу ЗН као правно правило оста-

винског поступка у смислу чл. 4 Закона о неважности правних прописа итд.

Пошто тужитељица није суделовала у остав. поступку иза пок. В. В. то се не може рећи, да је оставински поступак иза пок. В. В. за њу правоснажно окончан. Услед тога на конкр. случај долази до примене пропис чл. 242 ЗН. Наиме, према поменутом пропису ЗН примењује се на сва наслеђа, по којима до дана његовог објављивања није донета правоснажна одлука о наслеђу или наслеђе није споразумом, деобом или на други начин коначно уређено. Очигледно је, да за тужитељицу, до дана објављивања ЗН није била донесена правоснажна одлука о везином праву наслеђа у остав. поступку иза пок. В. В. која она остварује тек поднесеном тужбом. Услед тога, основаност или неоснованост тужитељичиног захтева има се просуђивати по прописима Закона о наслеђивању.

Ако ослобођени гасови из фабрике наносе штету извесним културама власници земљишта су дужни да земљиште засеју оним културама на које гасови не дејствују штетно или никако. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 485/1957).

Тужилац је поднео тужбу тражећи оштету због пропадања културе винограда и воћњака услед гасова који се шире из фабрике туженог.

I. ст. суд је тужбу одбио, па је тужилац уложио жалбу, која је основана, I. ст. пресуда укинута, а из разлога: Утврђено је вештачењем да су ослобођени гасови приликом производње суперфосфата уништавали воћњаке као и виноград, који су били подигнути у близини тужене фабрике. Утврђено да су и абсорпциони уређаји били застарели.

Осим тога, није утврђено да би власници били ограничени на било који начин у искоришћавању својих земљишта. Према томе, начелно власници су могли своја земљишта искоришћавати и у сврху подизања воћњака па и винограда. Но, ако су у време подизања знали за постојање опасности од отровног гаса за воћњаке и винограде а на неке друге културе гасови би мање или никако не би штетно дејствовали и тужилац је био дужан, а у циљу отклањања или смањења штете, да своје земљиште засеје оним културама на које гасови не дејствују штетно или никако.

Није правилан став I. ст. пресуде да тужену фабрику не терети никаква одговорност, па је пресуда I. ст. суда укинута да утврди потребно чињенично стање и онда, на основу изложеног, донесе своју нову одлуку.

Ако је пре упуштања у парницу средски суд утврдио да је вредност парнице већа од 200.000 динара надлежан је за расправљање те ствари окружни суд. (Врх. суд АПВ бр. 218/1957).

Тужилац је поднео тужбу назначивши вредност са 100.000 динара. На првом рочишту заст. туженог је пре упуштања у мериторно расправљање истакао приговор стварне ненадлежности Среског суда, јер је очито видљиво да је вредност парнице већа од 200.000.— динара.

Срески суд је прибавио извештај о вредности из кога је видљиво да је вредност 240.000 дин. па се огласио стварно ненадлежним, те предмет уступа надлежном Окружном суду.

Окружни суд се исто огласио ненадлежним на основу чл. 8 Уводног закона у ЗПП, јер да се Срески суд није могао огласити ненадлежним, јер је у овој парници дат одговор на тужбу.

Решавајући о сукобу надлежности Врховни суд АПВ је нашао да је стварно надлежан Окружни суд, а из разлога:

Из списка се види да су тужени пре упуштања у мериторно расправљање ставили приговор стварне ненадлежности Среског суда, да је Срески суд одредио утврђивање вредности, да је вредност утврђена са 240.000 динара.

По чл. 8 Уводног закона у ЗПП, парнични поступак започет пре ступања на снагу ЗПП наставиће се по одредбама тога Закона, ако није друкчеје одређено Уводним законом у ЗПП.

Кад је Срески суд правилно утврдио у вези приговора стварне ненадлежности тужених, да је вредност спора 240.000 динара, онда се надлежност суда има ценити по одредбама ЗПП. Пошто се парничне странке нису упустиле у расправљање пред Среским судом после ступања на снагу ЗПП, већ је тужилац предложио да се предмет уступи Окружном суду, то је погрешно становиште Окружног суда да се Срески суд у овом случају није могао огласити стварно ненадлежним.

Оштећени има право не само на накнаду за претрпљене болове, него и накнаду за страх претрпљен за време са-

мог удеса и у току трајања лечења, а висина оштете се утврђује према интензитету и трајању страха. — Нанкана одређеног вида штете на основу посебних прописа мора се претходно исходити одлуком надлежног органа, а само за евентуални вишак такве штете може се обратити редовном суду. (Врх. суд АПВ бр. Гж. 420/1957).

Тужилац као железнички службеник претрпео је у једном судару тешке оледе. I. ст. суд му је досудио 203.854 дин. на име претрпљених болова и страха, док га је одбио од захтева за накнаду километраже и смањења радне способности, обзиром да је проглашен за инвалида у 50%.

Жалбе су поднеле обе парничне странке, које су одбијене а из разлога:

Утврђено је да су болови тужитеља били великог интензитета, да су у целини дуго трајали при томе се више пута понављали услед вишестратних лекарских интервенција. То исто се односи и на интензитет и трајање страха под којима је како за време самог удеса тако и свог лечења живео тужилац. Зато је правилна одлука I. ст. суда када му је ту оштету досудио и њену висину утврдио.

Неоснован је тужиоцев жалбени навод да му припада и оштета за умањену радну способност и изгубљену километражу. Када оштећено лице има права на накнаду одређеног вида штете на основу посебних прописа и која се утврђује у посебном, а не редовном судском поступку, по посебним органима, онда у таквом случају оштећено лице мора претходно да исходи одлуку надлежног органа о накнади такве штете, а само за евент. вишак штете може после да се обрати редовном суду. Тужиоцу као железн. службенику и социјалном осигураннику који је претрпео штету при вршењу своје професионалне дужности накнада припада по прописима Закона о соц. осиг. за смањење способности за рад у виду инвалидине и то како у вези смањења његове способности за рад уопште тако и за профес. смањење његове радне способности (чл. 52 Закона о соц. осиг. итд). Он треба да тражи у првом реду код надлежног органа оштету, па је зато у том делу његова тужба преурањена.

У пресуди о привредном преступу привредни суд надлежан је да одлучи о захтеву за накнаду штете причињене привредним преступом (Врх. привредни суд, Пжж. 43/1957).

Пресудом Вишег привредног суда као суда првог степена окривљено предузеће „Т” у В. проглашено је одговорним а окривљени К. С., начелник одељења овог предузећа, као одговорно лице, кривим за привредни преступ из члана 94 став 1 тачка 1 Закона о здравственом осигурању радника и службеника, па су на основу истог прописа кажњени новчано и то окривљено предузеће новчаном казном у износу од дин. 100.000 а окривљени К. новчаном казном у износу од дин. 5.000.— Истом пресудом окривљено предузеће осуђено је да плати Среском заводу за социјално осигурање у С. дин. 797.216.— на име накнаде штете, колико износе издаци Завода у вези лечења, отсутвовања са посла и инвалиднине повређене раднице.

Врховни привредни суд потврдио је првостепену пресуду, а из разлога:

„Окривљено предузеће побија првостепену пресуду жалбом и у делу изреке којим је удовољено имовинско-правном захтеву оштећеног Завода за социјално осигурање те окривљено предузеће осуђено да Заводу накнади штету у износу од дин 797.216.—

С обзиром на то потребно је да се пре свега оцени да ли је суд био надлежан да у пресуди о привредном преступу одлучи и о захтеву за накнаду штете причињене привредним преступом.

У чл. 83 Уредбе о управљању основним средствима који је задржан на снази одредбама члана 134 став 1 у вези са чланом 133 Закона о средствима привредних организација (Службени лист ФНРЈ број 54/57), одређено је да се у поступку по привредним преступима сходно примењују одредбе члана 132 Основног закона о прекршајима. Овај пропис одређује да може оштеће-

ни до доношења решења о прекршају поднети захтев за накнаду штете причињене прекршајем, те да ће се о захтеву оштећеног одлучити у решењу о прекршају, с тиме да ће се оштећени упутити да своје потраживање осварује код суда ако се висина штете у поступку по прекршају не може утврдити или ако би се расправљањем о штети ометао брз ток поступка. С обзиром на споменуте одредбе ваља закључити да може оштећени и у поступку по привредним преступима, до доношења пресуде, поднети захтев за накнаду штете причињене привредним преступом, те да се о захтеву оштећеног, под тамо наведеним претпоставкама, има одлучити у пресуди о привредном преступу.

Околност што се у чл. 80 Уредбе о финансирању социјалног осигурања (Службени лист ФНРЈ бр. 12/55), у коме је одређено да се ради остварења накнаде штете по истом члану тужба подноси редовном суду, не спомиње изричито и могућност остваривања захтева у поступку по привредним преступима (као што је у чл. 79 исте Уредбе уз могућност остваривања захтева у грађанском поступку споменута и могућност остваривања захтева у кривичном поступку), не оправдава закључак да се чланом 80 споменуте Уредбе ишло за тим да се примена општег прописа о допустивости одлучивања у адхезионом поступку по привредним преступима искључи онда кад су у питању захтеви за накнаду штете које подноси Завод за социјално осигурање.

Са изложених разлога закон није повређен тиме што се првостепени суд сматрао надлежним да у пресуди о привредном преступу одлучи и о захтеву оштећеног за накнаду штете која је причињена привредним преступом”.

СЛУЖБЕНА САОПШТЕЊА ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА АК У АПВ

На седници управног одбора АК у АПВ која је одржана дана 24 априла 1958 године донесена су следећа решења:

1. Узети су на знање извештаји претседника, секретара и референата о раду Комре између две седнице.

2. За члана заменика Комисије од 3 члана за кажњавање мањих дисп. прекршаја одређује се Василије Штрангаров, члан управног одбора.

3. Упозоравају се адвокати и адв. приправници да не давање изјашњења на тражење Дисц. тужиоца, Дисц. суда или органа Коморе претставља нов и самосталан дисциплински прекршај, због кога ће сви они који га почине бити позивани на одговорност.

4. Узима се на знање извештај да је Извршно веће Народне скупштине АПВ својим решењем бр. 01-679/1-1958 одобрило статут Адвокатске коморе у АПВ који је донела скупштина Коморе која је одржана дана 12 јануара 1958, те је статут ступио у живот 25 марта 1958 године.

5. На основу чл. 58 статута Адв. коморе у АПВ доноси се Правилник о постављању и вршењу дужности преузиматеља, привремених заменика и заменика адвоката односно адв. канцеларија, те се исти објављује у броју 5 за 1958 год. „Гласника“, с тим да у живот ступа 5 маја 1958 године.

6. У вези ступања у живот новог статута Адв. коморе у АПВ позивају се сви радни одбори адвоката и адв. приправника да одрже пленарне састанке и да своју организацију саобразе новом статуту.

7. На основу чл. 41 и 93. т. 4 ЗОА и чл. 7 статута Коморе уписује се у именик адвоката АК у АПВ Јовановић Вл. Миодраг, са седиштем адв. канц. у Ст. Пазови, а почев од 1 маја 1958 године, услед пресељења седишта адв. канц. из Београда у Ст. Пазову решењем бр. 144/1958.

8. На основу чл. 41 и 93. т. 4 ЗОА и чл. 7 статута Коморе уписује се у именик адвоката АК у АПВ Вујановић В. Видо са седиштем адв. канцеларије у Оџацима, а почев од 1 маја 1958 год. услед пресељења седишта адв. канц. из Београда у Оџаке, а решењем бр. 145/1958.

9. На основу чл. 65. 13 тач. 1—6, 93. т. 4 ЗОА те чл. 7 статута Коморе уписује се у именик адв. приправника АК у АПВ Дамјанков Миланка, на адв. припр. вежби код Грујић Саве адвоката из Зрењанина, с тим да јој адв. припр. вежба тече од 22 априла 1958 године а решењем бр. 92/1958.

10. На основу чл. 65, 13 т. 1—6, 93. т. 4 ЗОА и чл. 7 статута Коморе уписује се у именик адв. приправника АК у АПВ Малешевић Здравко, на адв. припр. вежби код адвоката Кузмановић Златоја, из Руме, с тим да адв. припр. вежба тече од 22 априла 1958, а решењем бр. 135/1958.

11. На основу чл. 73 и 74 ЗОА и чл. 59. ст. 4 статута узима се на знање да су променили адв. приправничку вежбу; и то:

а) Рончевић Стеван од др. Н. Перваза, из Н. Сада код Среског суда у Новом Саду почев од 1 априла 1958 г;

б) Петровић Милан од Звекић Севера адв. из Суботице код Марков Јована адв. у Суботици, са даном 28. II. односно 1 априлом 1958 године.;

в) Милић Томислав, адв. приправник од Будишин Ивана адв. из Новог Сада са даном 30 новембар 1957 г. а од 1 дец. 1957 на админ. вежби код Пољ. добра „Нови Сад“ у Н. Саду;

г) Микин Милан, адв. приправник од Влад. К. Хаџи адв. из Новог Сада код др. Лалић Милана адв. из Новог Сада, са 1 априлом 1958 године.

12. На основу чл. 55 стаута Коморе узима се на знање извештај др. Жижа Александра адв. из Новог Сада да је оболео, те се за заменика поставља др. Новић Јефта, адвокат из Новог Сада.

13. Узима се на знање уговор о пружању правне помоћи који је склопио адвокат Ивачковић Дејан из Кикинде са Земљорад. задругом у Кикинди, а решењем бр. 143/1958.

14. На основу чл. 56 и 58, те чл. 93. т. 8 ЗОА и чл. 56 статута Коморе укида се решење ове Коморе бр. Дисц. 7/1957 од 3 априла 1957 о привременој забрани вршења адвокатуре Стевану Кирићу, адвокату из Новог Сада.

Управни одбор АК у АПВ

На основу чл. 93 т. 8 Закона о адвокатури и чл. 58 статута Адвокатске коморе у АПВ, управни одбор Адвокатске коморе у АПВ, на својој седници која је одржана дана 22 априла 1958 године донео је следећи

ПРАВИЛНИК

О ПОСТАВЉАЊУ И ВРШЕЊУ ДУЖНОСТИ ПРЕУЗИМАТЕЉА, ПРИВРЕМЕНИХ ЗАМЕНИКА И ЗАМЕНИКА АДВОКАТА, ОДНОСНО АДВОКАТСКИХ КАНЦЕЛАРИЈА

Члан 1

Када адвокату престане право на вршење адвокатуре управни одбор Адвокатске коморе у АПВ одређује преузиматеља адвокатске канцеларије, а у смислу прописа чл. 57 статута Адвокатске коморе у АПВ.

Члан 2

Када је адвокату обустављено вршење адвокатуре управни одбор Адвокатске коморе у АПВ у смислу прописа чл. 56 статута Адвокатске коморе у АПВ именује том адвокату привременог заменика.

Члан 3

Када је адвокат спречен да врши адвокатуру због болести или отсуства, а није Адвокатској комори, у смислу чл. 55 статута Адвокатске коморе у АПВ назначи свога заменика, управни одбор ће одредити тог заменика.

Члан 4

Одређени адвокат дужан је без одлагања да се прими својства из чл. 1—3 и одмах да поступи по прописима овог Правилника, а само

управни одбор Адвокатске коморе у АПВ може изузетно и у оправданим случајевима, разрешити тога адвоката ове дужности, уз истовремено одређивање другога.

Члан 5

Преузиматељ адвокатске канцеларије поставља се истим решењем којим се констатује губитак права вршења адвокатуре или брисање из именика адвоката услед смрти или по молби (иступ из адвокатуре, пензионисање) адвоката.

Управни одбор Адвокатске коморе у АПВ поставиће преузиматеља адвокатске канцеларије првенствено из редова адвоката који имају своју адвокатску канцеларију у месту у коме је било седиште адв. канцеларије која се преузима.

Члан 6

Привремени заменик или заменик поставља се истим решењем, којим се адвокату обуставља вршење адвокатуре, односно узима на знање оболење или отсуство, при томе се има применити пропис чл. 5 т. 2 овог Правилника.

Члан 7

О постављању преузиматеља канцеларије известиће се:

1. адвокат или његов наследник;
2. постављени преузиматељ или привремени заменик;
3. претседник Врховног суда АПВ;
4. претседник окружног суда надлежног по седишту адв. канцеларије;
5. претседник среског суда надлежног по седишту адв. канцеларије;
6. радни одбор надлежан по седишту адвокатске канцеларије;
7. Срески завод за социјално осигурање надлежан по седишту адв. канцеларије;

О постављању привременог заменика или заменика обавестиће се органи под 1—6.

Члан 8

Преузимање адвокатске канцеларије има отпочети одмах након уручења решења управног одбора Адвокатске коморе у АПВ о постављању преузиматеља.

О преузимању има се сачинити записник у три примерка од којих се један предаје адвокату чија се канцеларија преузима, односно његовом наследнику, један се доставља управном одбору Адвокатске коморе у АПВ, а трећи остаје код преузиматеља.

Члан 9

Преузиматељ има да прими целокупну адвокатску архиву адвокатске канцеларије која се преузима. У записнику се имају посебно

констатовати предмети који су у току, а посебно већ завршени предмети.

У записнику се имају посебно констатовати преузете вредносне хартије (менице, обвезнице, чекови и тд), као и оригинални документи, (као уговори, тестаменти итд.) који се налазе у адвокатској канцеларији, те новчани депозити и друге евент. вредности.

Члан 10

Сва потраживања адвоката чија се канцеларија преузима а која су настала до момента преузимања, а нису наплаћена имају се утврдити и посебно исказати.

Члан 11

Посебно се имају, ако је то могуће, утврдити и дуговања адвокатске канцеларије која се преузима.

Члан 12

По преузимању архиве и вредности, те потписа записника, преузиматељ адвокатске канцеларије има сву архиву и све што је преузео да пренесе у своју адвокатску канцеларију, преузету адвокатску канцеларију да затвори да скине са куће фирму адвоката чија се канцеларија преузима, с тим да може оставити краће време на тој згради објаву о томе где ће клијенти наћи преузиматеља.

Члан 13

Од момента преузимања преузиматељ обавља послове преузете адвокатске канцеларије за свој рачун, али је дужан у року од 60 дана да обавести све странке преузете канцеларије, о чину преузимања, као и о томе да могу списе подићи и даље заступање својих интереса поверити неком од адвоката.

Члан 14

Преузиматељ адв. канцеларије дужан је да води књигу примања и издавања за рачун преузете адв. канцеларије и од прихода у првом реду да исплати обавезе адвоката чија је канцеларија преузета према Адвокатској комори у АПВ, Радном одбору, доприносе на име социјалног осигурања, док остатак прихода има да преда адвокату или исказаном наследнику адвоката чија је адв. канцеларија преузета.

Члан 15

Преузиматељ је дужан уз списе да преузме све пословне књиге адв. канцеларије која се преузима, меморандуме са фирмом, печате, картотеку или помоћне пословне књиге. Печате има да достави Адвокатској комори.

Члан 16

Када је преузиматељ обавио ликвидацију преузете адвокатске канцеларије има о томе да састави извештај, који подноси управном одбору Адвокатске коморе у АПВ, заједно са обрачуном новчаног пословања, те архиву предузете адв. канцеларије чува 10 година.

Препис извештаја и обрачуна има да достави адвокату чија се адвокатска канцеларија ликвидирала или његовом исказаном наследнику.

Члан 17

Привремени заменик одмах након постављења има да преузме вођење послова адвокатске канцеларије у којој је постављен за привременог заменика адвоката, при чему се има поступати сходно прописима чл. 8, 9, 10, 14 овог Правилника.

Члан 18

Привремени заменик води и даље на истом месту адвокатску канцеларију у којој је постављен за привременог заменика, и то за рачун адвоката коме је постављен за привременог заменика. Он може да прима за рачун тога адвоката нове послове.

Адвокат коме је постављен привремени заменик дужан је пружати обавештења своје привременом заменику, али се не може у својој адвокатској канцеларији задржавати, нити пак странке примати и са њима у додицај долазити.

Члан 19

Привремени заменик дужан је од убраних награда за рад адв. канцеларије у којој је постављен за привременог заменика адвокату да даје повремено обрачун а и преда вишак прихода на име његовог издржавања.

Члан 20

Привременом заменику припада награда за његов рад и труд, коју споразумно утврђују привремени заменик и адвокат коме је постављен за привременог заменика, а за случај да се о награди не могу споразумети ту утврђује управни одбор Адвокатске коморе у АПВ. У томе случају има се увек поднети исказ радова обављених по привременом заменику, вредност спора, као и тарифни износ те награде по тарифи за награђивање за рад адвоката.

Члан 21

Када привременом заменику престане функција, услед укидања мере обуставе вршења адвокатуре, има записнички да преда стaње адвокатске канцеларије адвокату, односно преузиматељу, адв. кан-

целарије, ако би овакав био постављен услед евент. наступеле међу-времене смрти адвоката или брисања из именика адвоката.

Члан 22

Заменик постављен у случају предвиђеном у чл. 55 статута Адвокатске коморе у АПВ, а на основу прописа чл. 3 овог Правилника, води послове адвокатске канцеларије, а поступа сходно прописима чл. 6 и 17, 18 ст. 1, 19 и 20 овог Правилника.

Овај правилник ступа у живот даном објављивања у службеном листу „Гласник“ Адвокатске коморе у АПВ.

Из седнице управног одбора Адвокатске коморе у АПВ која је одржана дана 22 априла 1958 године.

Секретар,

Коста Хаџи, с. р.

Претседник,

Милорад Ботић, с. р.

УПИСИ У ИМЕНИК АДВОКАТА

На основу чл. 41 и 93. т. 8 ЗОА и чл. 7 статута АК у АПВ уписују се у именик адвоката Адв. коморе у АПВ:

1. решењем бр. 144/1958, Јовановић Вл. Миодраг, са сед. адв. канцеларије у Ст. Пазови, а услед пресељења адв. канц. из Београда, и то са 1 мајом 1958 године.

2. решењем бр. 145/1958, Вујановић В. Видо, са седиштем адв. канцел. у Оџацима, а услед пресељења адв. канц. из Београда, и то са 1 мајом 1958 године.

Адвокатска комора у АПВ

УПИСИ У ИМЕНИК АДВ. ПРИПРАВНИКА

На основу чл. 65, 13 т. 1—6, 93. т. 8 ЗОА и чл. 7 статута уписују се у именик адв. приправника Адвокатске коморе у АПВ:

1. решењем бр. 92/1958 Дамјанков Миланка, на вежби код адвоката Грујић Саве из Зрењанина, почев од 22 априла 1958 године;

2. решењем бр. 135/1958 Малешевић Здравко на вежби код адвоката Кузмановић Златоја из Руме, а од 22 априла 1958 године.

Адвокатска комора у АПВ

„ГЛАСНИК“ излази сваког месеца. / Издавач и власник: Адвокатска комора за АПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20. / Уређује Одбор. / Одговорни Уредник: Ботић Милорад, адвокат Нови Сад, Народних хероја бр. 6. / Текући рачун код Народне банке бр. 300-Т-403. / Штампарија „Коста Шокица“ Нови Сад.

ШТАМПАРИЈА
„КОСТА ШОКИЦА“

Н О В И С А Д

Браће Рибникара 14

Тел. 33-56 и 23-85

Прима на израду све
врсте образаца у једно-
бојној и вишебојној штампи
и врши повез књига.

